ФИФ1 ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№119 (21.777) ● 2010 гъэм мэкъуауэгъуэм (июным) и 29, гъубж ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

● Дыгъуасэ

Фэепльхэм уд гъэтъахэр тралъхьэ.

Миронов Сергейрэ Къанокъуэ Арсенрэ Правительствэм и Унэм щыгъэхущэщ.

УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым Федерацэмкlэ и Советым и Унафэщl Миронов Сергей лъжьыгъэ Iуэхукlэ дыгъуасэ Къэбэрдей-Балъкъарым къэкlуащ. Налшык къхъухьлъэтапlэм хьэщlэр щыгъупlастэкlэ къыщрагъэблагъащ КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен, республикэм и Парламентым и Тхьэмадэ Чеченов Ануар, Правительствэм и Унафэщl Меркулов Александр, сенаторхэр Чеченов Хъусейн, Къэжэр Альберт, Къэбэрдей-Балъкъарымкlэ федеральнэ инспектор нэхъыщхьэ Вербицкий Алексей, Правительствэм щыщхэм, республикэм и хабзэгъэзыр органым и депутатхэм.

Къэбэрдей-Балъкъэрыр Iэмал гъуэзэджэхэр зиIэ щIынальэщ

КъЫЗЫТЕКIУХЬАМ теухуауэ журналистхэм я упщlэхэм жэуап щаритым, **Миронов Сергей** къыхигъэщащ ильэсищ и пкlэ ди щIыналъэм зэрыщIар, республикэм и Парламентым и депутатхэм я пащхьэм къыдэзыщIыпсэльар, КъБР-м и Махуэхэр Федерацэмкlэ Советым щекIуэкIым Къэбэрдей-Балъкъэрыр нэхъыбэу нэгъуэу зригъэщIыхуну Iмал эзригъэтар. Хьэщlэм къигъэльэгъуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и екъулIэныгъэхэм я выставкэри инвестицэ проектхэм я презентацэри я гу зэрырихьар, республикэр щIыху акъылыфIэхэмкlэ, зэфIэкI зиIэхэмкlэ зэрыкъуулейр хуабжьу зэригуапэр, мы зэщIщэр ди щIынальэм нэхъри зиужьынымкlэ щIыIэ хэкIыпIэхэм зэрытеухуар.

УФ-м Федерацэмкlэ и Советым и лIыкIуэхэм яп щIыкlэ ильэс 400-м и цIэр зезыхьэ утым щыIэ «ИгъашIэкlэ Урысейм дыщIыгъуэ», «ЩIыхьым и мафIэ мыуэжьыхьэ» фэепльхэм уд зэгъэхъэр тралъхьащ, нужькlэ Миронов Сергейрэ Къанокъуэ Арсенрэ Правительствэм и Унэм щхьэхуэу щыIэхэуэзащ. КъыкIэлъыкIуэу абы псалъэмакъым щыпищащ КъБР-м и Парламентым и депутатхэр, Правительствэм, Жылагъуэ палатэм щыщхэр, муниципальнэ щIыналъэхэм я Iэтащхьэхэр, щIэныгъэм, щэнхабзэм я лэжьакIуэхэр, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лIыкIуэхэр зыхэта зэIущIэм.

ХьэщIэхэр фIэхъускIэ щригъэблагъэм, **Къанокъуэ Арсен** Федерацэмкlэ Советым и Тхьэмадэмрэ сенаторхэмрэ фIыщIэ яхуищIащ хабзэр и лъабжьэу республикэм зегъэужьыным гулытэ хэха къыздэхуащIым папщIэ. Абы и жэуапу Миронов Сергей къигъэльэгъуащ Кавказ Ищхьэрэм и Iуэхухэр щIыналъэхэм я палатэм дапщэщи нэхъыщхьэу къызэрилъытэр икIи зэхуэсахэм я гу къигъэкIыжащ абы теухуауэ щыта комиссэ щхьэхуэм и яп я зэIущIэр Налшык зэрыщызэхэтар.

- ТхьэмахуитI и пэкlэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Махуэхэр екъулIэныгъэхэм я выставкэри инвестицэ проектхэм я презентацэри я гу зэрырихьар, республикэр щIыху акъылыфIэхэмкlэ, зэфIэкI зиIэхэмкlэ зэрыкъуулейр хуабжьу зэригуапэр, мы зэщIщэр ди щIынальэм нэхъри зиужьынымкlэ щIыIэ хэкIыпIэхэм зэрытеухуар.

УФ-м Федерацэмкlэ и Советым и лIыкIуэхэм яп щIыкlэ ильэс 400-м и цIэр зезыхьэ утым щыIэ «ИгъашIэкlэ Урысейм дыщIыгъуэ», «ЩIыхьым и мафIэ мыуэжьыхьэ» фэепльхэм уд зэгъэхъэр тралъхьащ, нужькlэ Миронов Сергейрэ Къанокъуэ Арсенрэ Правительствэм и Унэм щхьэхуэу щыIэхэуэзащ. КъыкIэлъыкIуэу абы псалъэмакъым щыпищащ КъБР-м и Парламентым и депутатхэр, Правительствэм, Жылагъуэ палатэм щыщхэр, муниципальнэ щIыналъэхэм я Iэтащхьэхэр, щIэныгъэм, щэнхабзэм я лэжьакIуэхэр, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лIыкIуэхэр зыхэта зэIущIэм.

ХьэщIэхэр фIэхъускIэ щригъэблагъэм, **Къанокъуэ Арсен** Федерацэмкlэ Советым и Тхьэмадэмрэ сенаторхэмрэ фIыщIэ яхуищIащ хабзэр и лъабжьэу республикэм зегъэужьыным гулытэ хэха къыздэхуащIым папщIэ. Абы и жэуапу Миронов Сергей къигъэльэгъуащ Кавказ Ищхьэрэм и Iуэхухэр щIыналъэхэм я палатэм дапщэщи нэхъыщхьэу къызэрилъытэр икIи зэхуэсахэм я гу къигъэкIыжащ абы теухуауэ щыта комиссэ щхьэхуэм и яп я зэIущIэр Налшык зэрыщызэхэтар.

- ТхьэмахуитI и пэкlэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Махуэхэр екъулIэныгъэхэм я выставкэри инвестицэ проектхэм я презентацэри я гу зэрырихьар, республикэр щIыху акъылыфIэхэмкlэ, зэфIэкI зиIэхэмкlэ зэрыкъуулейр хуабжьу зэригуапэр, мы зэщIщэр ди щIынальэм нэхъри зиужьынымкlэ щIыIэ хэкIыпIэхэм зэрытеухуар.

УФ-м Федерацэмкlэ и Советым и лIыкIуэхэм яп щIыкlэ ильэс 400-м и цIэр зезыхьэ утым щыIэ «ИгъашIэкlэ Урысейм дыщIыгъуэ», «ЩIыхьым и мафIэ мыуэжьыхьэ» фэепльхэм уд зэгъэхъэр тралъхьащ, нужькlэ Миронов Сергейрэ Къанокъуэ Арсенрэ Правительствэм и Унэм щхьэхуэу щыIэхэуэзащ. КъыкIэлъыкIуэу абы псалъэмакъым щыпищащ КъБР-м и Парламентым и депутатхэр, Правительствэм, Жылагъуэ палатэм щыщхэр, муниципальнэ

Театрхэм я Уардэ унэр щаухуэу щIынIэм деж.

гъащIэм и Iэнатlэ псори къэдгъэщIэрэщIэжьи папщIэ, зэгъусэу едгъэкIуэкI хабзэзубзыху лжьыгъэм и унэтIыныгъэ пэрытхэр гъэбелджьыныкIи, «къыхиз щащ Миронов Сергей. - «Федерацэм и щIыналъэм и Махуэхэр» Iуэхугъуэм кърикIуам ипкъ иткIэ, Федерацэмкlэ Советым къищтащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и социально-экономикэ зыужьыныгъэр къэралым зэрыдиIыгъынум и Iуэхукlэ» Унафэ. Абы къызэщIеубыдэ 2020 гъэ щIондэ Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым социальнэ, экономикэ я лъэныкъуэкlэ игъуэтыну зыужьыныгъэм и стратегие зэхэтыр гъэхъэзырыныр щIэгъэпсынщIэнымкlэ Правительствэм хуэгъэза чэнджэщхэри языныкъуэ федеральнэ законэм я проектхэм хэплъэныр щIэгъэхуэбжьынымкlэ Къэрал Думэм ират чэнджэщхэри. Къэтщта унафэм щыубзыхуа псори зэрагъэзэщIэным дыхущIэкъуныщ.

Миронов Сергей иригушхуэу къигъэльэгъуащ КъБР-м и Парламентым хабзэгъэуэ зыбжанэ Федерацэмкlэ Советым къыщыхильхьауэ, иджыпсту комиссэхэм зэрыщыхэплъэр. Абы къызэрыхигъэщамкlэ, гъащIэм хэль лъэпощхьэпохэр Iуахын папщIэ, граждан жылагъуэм и зэфIэкIыр къэгъэсэбэпныхьщ. Къапщтэмэ, дунейм и пIалъэ зыщIэ нэхъыжьхэр а Iуэхум жыджэру хэшэн хуейщ.

Я лжьыгъэфIым къыхэкIыу хьэщIэм фIыщIэ яхуищIащ Къэбэрдей-Балъкъэрым къыбгъэдэкIыу Федерацэмкlэ Советым хэтхэу Чеченов Хъусейнрэ Къэжэр Альбертрэ икIи абыхэм я IуэхущIафэм и щапхъэфIэхэр къихьащ.

ЗэIущIэм и кIэм абы зауэм и ветеранхэм псалъэ гуапэкIэ захуигъэзащ икIи дэтхэнэми тыгъэ яхуищIащ.

ШIэджагъуэ нэхъыбэм щIыналъэхэм я палатэм и унафэщIыр театрхэм я Уардэ унэр щаухуэу щыIэм щыIащ, «Захуагъэ здэщыIэ Урысейм» политикэ партым и лIыкIуэхэм «Синдикэ» интур-хьэщIэщым щрагъэкIуэкI «Кавказ Ищхьэрэм и социально-экономикэ IэнатIэхэр къэгъэщIэрэщIэжьи» конгрессым и лжьыгъэм хэтащ.

Къанокъуэ Арсенрэ Чеченов Ануаррэ щыгъуэ КъБР-м и Парламентым пресс-конференц щригъэкIуэкIа нэхъь, хьэщIэр Мэзкуу лъэтэжащ.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

Зауэм и ветеранхэм я гъуэсу. *Сурэтхэр* **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

Зэдэарэзыуэ къащтэ

КъБР-м и Правительствэм и зи чэзу зэIущIэм Iуэхугъуэ 20-м нэблагъэм щыхэплъащ. Ар иригъэкIуэкIащ абы и Унафэщl Меркулов Александр.

● КъБР-м и Правительствэм

«КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэр Республикэм Мэкъумэщ хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкlэ и министерствэм и Iуэхукlэ» 2007 гъэм жэпуэгъуэм и 25-м КъБР-м и Правительствэм кыдигъэкIа Унафэ №278-ПП-м зэхъуэкIыныгъэхэр халъхьа нэужь, зэхуэсахэм зэпкърахащ псынщIэу хэхъуэ жыг хадэхэм папщIэ гъэIэпхъуэнхэр къыщагъэкIыну питомникхэм субсидиехэр зэрыхуахьыну щIыкIэр. Мы гъэм а Iуэхум сом мелуан 11,5-рэ хуаутIыпщынущ. Питомникхэм зауэжьмэ, илъэс куэдкlэ къызыпыкlэ жыг хадэхэр зыгъэтIысыну хуейхэм фIагъ зиIэ гъэIэпхъэхэр хуэдитIкIэ нэхъ пуду къахуэщэхунущ.

Транспортымкlэ, связымрэ гъуэгу хозяйствэмкlэ министрым и къуэдзэ **Гунжафэ Мэри** къыхилъхьэри, зэIущIэм щыхэплъащ жылагъуэхэм я уэрам гъуэгухэр (федеральнэ, республикэ мыхьэнэ зиIэ автомобиль гъуэгухэр хэмыту) зэрагъэпэщыжьи папщIэ, КъБР-м и республикэ бюджетым щыщ субсидиехэр щIыпlэ бюджетхэм мы гъэм зэрытрагъэшэну щIыкIэм. Республикэ бюджетым а Iуэхум сом мелуан 65-рэ щыхухахри, муниципальнэ районхэмрэ къалэ округхэмрэ я щIыпlэ бюджетхэм зэрырату Хабзэр Правительствэм и Унафэкlэ къащтауэ щытащ, ауэ 131-нэ Федеральнэ законым зэрыжиIэм хуэ-дэу, ахъшэр щIыналъэхэм зэрыхуэутIыпlщынур зэщхьэщыхауэ къыздэрамылъытIам къыхэкIыу, зэгъэзэхуэжьныгъэхэр хэлъхьащ. Къалэхэмрэ къуажэхэмрэ щIыпlэ самоуправлениемкlэ я органхэм я сессиехэм зэрыщагъэбелджьылам тету, псори зэхэту мы гъэм жылагъуэхэм я уэрам гъуэгу 116-рэ зэрагъэпэщыжьнущ.

ЗэIущIэм щедзIуащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм зыуэ щыт къэрал экзаменым зыщыхуэгъэхъэзырыныжьмрэ ар щегъэкIуэкIыныжьмрэ хашэ щыхуэхэм я лжьыгъэм хуэзэм и Iуэхукlэ» КъБР-м и Правительствэм и унафэм и проектым теухуауэ егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкlэ министр **Щхьэгъэпсо Сэфарбий** жиIахэм. Абы къызэригъэлъэгъуамкlэ, республикэ бюджетым къыхэкIыу мы гъэм а Iуэхум сом мелуани 2-рэ мини 147-рэ хухахащ.

Узыншагъэр хъумэныжьмкlэ министр **Бицу Вадим** зэхуэсахэр хигъэтхъуэзащ «2007 - 2011 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм узыншагъэр хъумэным зэрызыщIиужьыныр» республикэ программэ хэхам зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным хуэгъэзауэ» КъБР-м и законым и проектым щыубзыхуахэм. Къэпсэльэм зэрыжиIамкlэ, «Узыншагъэ» лъэпкъ проект пэрытым нэгъабэ лъандэрэ унэтIыныгъэщIэхэр игъуэтащ. Апхуэдэщ гъащIэ узыншэм и щапхъэр гъэлъэщынщ. Абы ипкъ иткIэ, узыншагъэм и центритI республикэм къыщыщэрагъэпэщащ, федеральнэ бюджетым и хьэкъкlэ диагностикэ Iэмэпсымэхэр къащэхуащ, хэзыгъэгъэзэкъуэхузыдзэ тхьапlу сом мини 136-рэ и уасэ хагуэшащ. Республикэ бюджетым кыхэхэкIыу сом мелуани 2-рэ мини 115-рэ нэгъабэ мы Iуэхущ Iэм халъхьащ. КъБР-м узыншагъэр хъумэныжьмкlэ и Iэнатlэхэм Iэмэпсымэхэр къращэхуи папщIэ, федеральнэ бюджетым щыщу мелуани 2-рэ мини 164-рэ субсидиеу къахуэхуэну поплъэ. УФ-м и Правительствэм и Унафэм ипкъ иткIэ, мы гъэм республикэм сабийхэм узыншагъэмкlэ я центрхэр къыщыхэзIуахыну, нобэ лажьэ апхуэдэ Iэхъуэщ Iапlэхэм дэзм щелъэз я пэшхэр Iэмэпсымэхэмкlэ къызэрагъэпэщыну я мурадщ.

Гъуэгу бэIутIэIум хэхуэхэм я гъуэгу медицинэ дэIэпыкъуныгъэхэр ираубытащ. Абы ипкъ иткIэ, федеральнэ бюджетым республикэм хухихыну сом мелуани 134-рэ мини 374-мкlэ иджырей Iэмэпсымэхэр къащэхунущ, реанимобилу 7 къахуэхIуэнущ.

Министрым жиIахэр зэпэраха нэужь, республикэ программэ хэхам зэхъуэкIыныгъэхэр хэлъхьэным и Iуэхукlэ Законыр къащтащ.

Апхуэдэу зэхъуэкIыныгъэхэр халъхьащ «2010 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым Iмал зимыIэ медицинэ страхованэмкlэ и щIыналъэ фондым и бюджетым и Iуэхукlэ» КъБР-м и Законыр «2010 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щIыхуэхэм щIэнэщэу медицинэ дэIэпыкъуныгъэ щетынымкlэ къэрал щэсапIэхэм я Программэм и Iуэхукlэ» 2009 гъэм дыгъэгъазэм и 28-м КъБР-м и Правительствэм кыдигъэкIа Унафэ №330-ПП-мрэ.

НэгъуэщI Iуэхугъуэхэми щыхэплъа зэIущIэм хэтащ республикэм и Правительствэм и Тхьэмадэм и къуэдзэхэу **Дыщэкl Мадинэ**, **Уназев Казым**, къэрал комитетхэм я нэхъыжьхэр, къалэ, район администрацэхэм я Iэтащхьэхэр, ирагъэблагъэ къулыкъущIэхэр.

МЫСОСТ Нащхьуэ.

● КъБР-м и Парламентым

ЗэщIыгъуу хоплъэ

Мэкъуауэгъуэм и 24-м Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентым и зи чэзу зэIущIэр зэхэтащ. Ар иригъэкIуэкIащ республикэм и хабзэгъэуэ Iэнатlэ нэхъыщхьэм и Унафэщl Чеченов Ануар.

ЗЭХЫХЬЭМ Iуэхугъуэ 25-м щIигъум щыхэплъащ. Апхуэдэщ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум (казнам) и Iуэхукlэ» КъБР-м и Законым щIэрыщIэу хэплъэжьныи, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Iуэхукlэ» КъБР-м и Законым зэхъуэкIынигъэхэр хэлъхьэным теухуауэ», «Технопаркхэм я Iуэхукlэ», «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм кинематографиер къэралым щыдиIыгъынымк и Iуэхукlэ», «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакIуэ комиссэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм хэхынигъэхэм теухуа и языныкъуэ законодательнэ актхэмрэ я Iуэхукlэ» КъБР-м и Законым зэхъуэкIынигъэхэр хэлъхьэным хуэгъэзауэ», «2007 - 2011 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм хъурычэт IэнатIэ щыкIымрэ курытымрэ зэрызыщIужьынур икIи зэрыщыдаIыгъынур» республикэ программэ хэхам зэхъуэкIынигъэхэр хэлъхьэным и Iуэхукlэ КъБР-м и законэхэм я проектхэм екъэлIаэхэр, нэгъуэщIхэри.

ЗэIущIэм кууу щызэпкърахащ «2010 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и Iуэхукlэ» КъБР-м и Законым зэхъуэкIынигъэхэр хэлъхьэн и лъэныкъуэкlэ» республикэм и законопроектыр.

Финансхэмкlэ министр **Бышэн Аэрэт** къызэрыхигъэщамкlэ, проектыр теухуащ федеральнэ бюджетым щыщу къыхуаутIыпщынымрэ мылъкур зыхуэдизымрэ ар къызэрагъэзэбэпыну щыкIэмрэ гъэбеджьыныным. Абы ипкъ иткIэ, 2010 гъэм и бюджетым и Iуэхукlэ федеральнэ законым игъуэтыну зэхъуэкIынигъэхэм, нэгъуэщI федеральнэ норматив тхьилъхэм, федеральнэ мылъкур нэхъыщхьэу зезыгъакIуэхэм кьата хъыбархэм ятещIыхьауэ республикэ бюджетым и хэхъуэхэмрэ хэщIэмрэ зэпалъэташ. Псори зэхэту зэхъуэхэр сом мелард 18-рэ мелуан 991-рэ, хэщIэр мелард 20-рэ мелуан 263-рэ хьуугу, сом зы мелардрэ мелуан 272-рэ хущIыщIу ягъэуващ.

Халъхьа зэхъуэкIынигъэхэм зэщIэщIыхауэ тепсэлъыхьа нэужь, ахэр унафэкlэ кьащтащ.

КъыкIэлъыкIуэу зэIущIэм щыгъэпкърахащ 2009 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и республикэ бюджетыр гъэзэщIа зэрыхуар. Министр Бышэн Аэрэт къызэригъэльэгъуамкlэ, псори зэхэту нэгъабэ республикэ бюджетыр сом мелард 20-рэ мелуан 382-м нэсащ. Ар зытраухуауэ щытам и процент 97,6-рэ мэхъу. Бюджет зэхуакъу трансферту кьаIэрыхьа сом мелард 12-рэ мелуан 740-р зэрыщыту кьагъэсэбэпащ.

- Республикэ бюджетым и хэхъуэхэм я процент 94,9-р налогхэм хуоз. Апхуэдэщ акцизхэр, цIыхухэм, Iуэхущапlэхэм я хэхъуэхэм, мылъкум техьэхэр, нэгъуэщI налогхэмрэ кьыхахъэмрэ. Абыхэмкlэ сом мелардри 5-рэ мелуан 96-рэ зэщIагъэуIуащ, - жиIащ къэпсэлъам. - ХэщIэмкlэ кьыптэщытар сом мелард 20-рэ мелуани 135-кlэ е процент 91,5-кlэ дгъэзэщащ, гъэтIылыгъэ фондым щыщу мелуан 22,5-рэ кьэдгъэсэбэпащ. Налогхэмрэ абыхэм щымыщхэмрэ кьапэкIуэм 2008 гъэм елыьтауэ хуэдэ 1,3-кlэ хэхьуащ.

Министрыр зэщIэщIыхауэ кьытеувыащ нэгъабэрей республикэ бюджетыр гъэзэщIэныр кьызэрызэгъапэща щыкIэм, щIыпlэ бюджетым я Iуэхуэр зэхуэгъэкIуэным хухаха сом мелардри 6,5-р, дотацэу кьаIэрыхьа мелардрэ мелуан 452-р кьызэрагъэсэбэпам, щIыпlэ бюджетхэм субвенцэу хальхьар зыхуэдизым, нэгъуэщIхэм.

Къэпсэльэм жиIаэм арэзы техьуа нэужь, зэхуэсахэм абы и отчетыр кьащтащ.

Апхуэдэу зэхьихьэм щедзIуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым Iэмал зимыIэ медицинэ страхованэмкlэ и щIыналъэ фондым и нэгъабэрей бюджетыр зэрагъэзэщам теухуауэ а IэнатIэм и гъэзэщIакIуэ унафэщI **Къанокъуэ Асльэмбий** ищIа докладым. Абы кьызэригъэльэгъуамкlэ, хэхъуэхэмкlэ кьапэщытар сом мелардри 2-рэ мелуан 262-рэ мин 266-кlэ, хэщIэхэмкlэ - сом мелардри 2-рэ мелуан 265-рэ мин 967-кlэ ягъэзэщащ. Узыншагъэр хъумэным сом мелардри 2-рэ мелуан 227-рэ мин 938-рэ, Iмал зимыIэ медицинэ страхованэм и щIыналъэ программэр гъэзэщIэным мелардри 2-рэ мелуан 64-рэ мин 349-рэ, сабийхэр страхованэ щыным мелуан 24-рэ мини 188-рэ, кьалэн зэмылIэужьыгъуэхэр зи пщэрыльэ дохутырхэмрэ медсестрахэмрэ мелуани 107-рэ мини 175-рэ, IэнатIэ Iут цIыхухэм мастэ зэхальхьэным сом мелуан 38-м щIигъу хухахащ, нэгъуэщI Iуэхугъуэхэри зэфIагъэкIащ.

Зэхуэсахэм кьагъэльэгъуащ 2009 гъэм щIыналъэ фондым и бюджетыр хьарзынэу гъэзэщIа зэрыхуар икIи абы теухуа отчетыр зэдзэрэзыуэ я кьащтащ.

ЗэIущIэм хэтащ КъБР-м и Парламентым и Унафэщым и къуэдзэхэр, министрхэр, ирагъэблагъа къулыкъущIэхэр.

АРУАН Алий.

● Аруан куей

Хъарзынэу заужь

Аруан районым мы гъэм сыатхэм гъавэ зэмыдIэужьыгъуэу тектар мин 14,5-рэ щIэщи, абыхэм я щытыкIэм и джыпстукIэ мэкъумэщыщIэхэр арэзы къещI.

ДЫГЪЭРИуэшхри и чэзум зыгъуэта щхьэмыжхэм хъарзынэу заужь.

Джэрмэншык къуажэм щыIэ «Атро 07» мэкъумэщ Iуэхущ Iапlэхэм джэшхъуейр (горох) щыIуахыж. А къэкIыгъэм хухахащ гектар 500. Бдзжэндырылажьэ куэдым еужьэркlIыу кьрахъэлIэж кIэрт Iоф, кьэбыстэ пасхэр. Хуабэщ (теплицэ) зиIэхэри щхьэкъэмыIэту мэлажьэ. Абыхэм кьыщIач помидорымрэ нащэмрэ гугъу демыхьу иращэ ди республикэми адрей щIыналъэхэми кьикI щэхуакIуэхэм.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Удынышхуэ ягъэв

Нэхъ зызыужьа къэрал гIощIым я унафэщIхэм Торонтэ (Канадэ) щрагъэкIуэкIа зэIущIэщхуэр ирихащ лекларацэ щхьэхуэ къащтауэ. Ар и щыхьэту жыпlэ хьунущ экономикэ и лъэныкъуэкlэ нэхъ лъэрызехьэ къэралхэр нужькlей финансыр кризисым къызэрыхэкIыну Iмал-хэмкlэ зэрызэгурымыIуам. Уеблэмэ, абыхэм тэмэму яхуэубыхуакъым къэрал щхьэхуэхэм я экономикэр зэхуэдэжьи папщIэ лъэныкъуэхэри.

Дунейпсо кризисым сату Iуэхуэм зэрыхигъэщIам хуэдиз удын нужькlей ильэс 70-м экономикэм игуэтатэкIым. ИтIани, къэрал 20-р Торонтэ щIэзэгурыIуащ сатумрэ инвестицэмрэ папщIэ рынокхэр зэIуахуэ, нэгъуэщIу жыпlэмэ зэхъуэкIыныгъэщIэу къагъэнэну. Абыхэм я мурадщ бюджетхэр зэхуэдэу зэрагъэзахуэрэ, ягъэмащIэуэрэ, къэрал щIыхуэмрэ ВВП-рэ я зэхуэцIыкIэр зэтес ящIыжыну. Ар Алыджым хэкIыпIэу игъуэта Iэмалраш. Дунейпсо финанс Iуэхущ Iапlэхэм къызэрабжьмкlэ, къэрал щIыхуэхэр гъэмэщIэным зэхуэдэу псори темылажьэмэ, я ВВП-м елытауэ ар Японием процент 300-м, Инджылызым - процент 200-м, Франджым, Германием, Италием - процентыр 150-м щынэсынущ. Араш къэрал 20-р щIыхэгурыIуар 2013 гъэ хьуху бюджетым хуримыкъу мылъкур тIукIэ ягъэмэщIэну. КъызэрыгуэкI цIыхухэри зэхуэдэу къэрал псомэ гугъу щехьынущ.

Удынышхуэ ягъэв

Нэхъ зызыужьа къэрал гIощIым я унафэщIхэм Торонтэ (Канадэ) щрагъэкIуэкIа зэIущIэщхуэр ирихащ лекларацэ щхьэхуэ къащтауэ. Ар и щыхьэту жыпlэ хьунущ экономикэ и лъэныкъуэкlэ нэхъ лъэрызехьэ къэралхэр нужькlей финансыр кризисым къызэрыхэкIыну Iмал-хэмкlэ зэрызэгурымыIуам. Уеблэмэ, абыхэм тэмэму яхуэубыхуакъым къэрал щхьэхуэхэм я экономикэр зэхуэдэжьи папщIэ лъэныкъуэхэри.

Дунейпсо кризисым сату Iуэхуэм зэрыхигъэщIам хуэдиз удын нужькlей ильэс 70-м экономикэм игуэтатэкIым. ИтIани, къэрал 20-р Торонтэ щIэзэгурыIуащ сатумрэ инвестицэмрэ папщIэ рынокхэр зэIуахуэ, нэгъуэщIу жыпlэмэ зэхъуэкIыныгъэщIэу къагъэнэну. Абыхэм я мурадщ бюджетхэр зэхуэдэу зэрагъэзахуэрэ, ягъэмащIэуэрэ, къэрал щIыхуэмрэ ВВП-рэ я зэхуэцIыкIэр зэтес ящIыжыну. Ар Алыджым хэкIыпIэу игъуэта щIэхъуам и щхьэусыгъуэщ нужькlей зыгъэпсэхугъуэ маухуэхэм Хатвиилл (Канадэ) къэралым я унафэщIэхэр щызэIущIам, Корее Ипщэм и «Чхоан» кхъухьыр зэрыщIильэфамкlэ Корее Ищхьэрэр зэрагъэкъуэнщар.

А кхъухьыр зэрыкъэкIуэдар зэхэгъэкIыныжьмкlэ Корее Ипщэм зыдегъэIэпыкъу Японием рэ США-мрэ, ауэ Корее Ищхьэрэм идэркъым а Iуэхум Америкэр хэIэбэу, Iмал имыIэу Пхеньянырэ къуаншэу къыщIригъэдзын хуеиIуэ зэрыныкъуакъуэм къыхэкIыу.

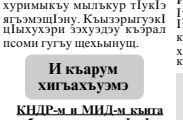

◆Дунай псы ежхым и дунейпсо махуэщ

◆Мэкъуауэгъуэм и 29 - бадзэуэгъуэм и 2-хэм Истамбыл щекIуэкIыныгъэ химие Iэщэ щымыгъэзэныжьмкlэ организацэм и Iуэхущ Iуэ гупым и 61-нэ зэIущI.

◆1940 гъэм Луначарскэм и цIэр зезыхьэ театр институтыр Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и актер хъунухэм якъуэдиящ.

Плэнэр зыхьэхьэзыр **ГЪУЩIО Зарифэ.**

И къарум хигъахъуэмэ

КIЫР-м и МИД-м кьыта хъыбархэр и тегъэщIапlэу, «Ассошиэйтед Пресс» агентствэм кьызэригъэмыкlэ, Корее Ищхьэрэм кьелыдгъ и ядернэ къарум хигъахъуэ зэрымыхъужьынур... НэгъуэщIу ар США-м и политикэм пэлъэщыжьнукъым... абы кърищIылIэну зауэми зыщихъужьмэ, - ехъ а хъыбарегъащIэ агентствэм.

Пхеньян ядернэ Iуэхуэр апхуэдизу ткIийуэ кьыIэтын хуей

Лъэпкъ Iуэщыгъэ:

Зыри умыщIэххэ нэхърэ - Iуэху щIыкIу.

● КъБР-м и Президентым и пощт

Ветеранхэм псэупIэкIэ ядоIэпыкъу

КъБР-м и Президентым и Интернет т-хэщIапIэм (www.president-kbr.r) ц) мэкъуаугъэум и 4-м кьыщIэ дзаю и 18 пщIондэ цIыхуи 158-м зыхуагъэзащ. Абыхэм я процент 34-р псэупIэ Iуэхум егъэпIейтей, Процент 17-р ЖКХ-м хэль ныкъусаныгъэхэм, процент 11-р узынщагъэр хьумэным, проценти 9-р Iэнатlэ зэрамыIэм, процентн 8-р проектхэмрэ Iуэху еплыкIэхэмрэ теухуац, проценти 7-р щIыпIэхэм щекIуэкI лэжьыгъэхэмкIэ арэзыкьым, проценти 6-р республикэм и Президентым хуэгъэзэ фIыщIэ тхыгъэ.

ЗАУЭМ и ве теран, налшыкдзэ **Байрамуков Умар** Къэбэрдей-Балъкъэрым и Унафэщым йольэIу псэупIэкIэ къыдэIэпыкъуну.

КъБР-м Лэжьыгъэмрэ социальнэ зыужьынымкIэ и министр **Тюбеев Альберт** зэрыкIиламкIэ, «Ветеранхэм я Iуэхуи»-Федеральнэ законым къыхэзгъэзывым тету Хэку зауэшхэм и ветеранхэр, хэкIуадэхэм, зи узынщагъэр хэзыльхьахэм, кьэзыгъэзэжу дунейм ехыжахэм я унагъуэхэм щыщхэу зи псэупIэр егъэфIкIуэн хуейхэр, зыщрагъэтха зэманым темыщIыхьау э, псэупIэкIэ къызэрагъэпэщынщ. Унэ кьрищэхун е ириухуэн папщIэ, УФ-м и федеральнэ бюджетым кьыхэкIыу сом 790 200-рэ псэупIэ комиссэм и унафэкIэ Байрамуков Умар иратащ. Мы зэманым абы игу ирихьын псэупIэ кьелыхьуэ.

Налшык Нигушым и цIэкIэ щыIэ уэрамым тет 22-нэ унэм щIэсхэр лифтхэр тэмэму зэрымылажьэм егъэтхьэсыхэ.

Къалэ округым и щыпIэ администрацэм и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ **Сорокин Виктор** кьыхэзгъэлъэгъуамкIэ, лифтхэм я лэжьыгъэр щIэх-щIэхыуэр зэрыщIэуэр управляющэ компаниием абыхэм кIэльыплъхэр, зэримыIарщ. Мэкъуауэгъуэм и 1-м ирихьэлIэ у «Искож» ЖЭУК ООО управляющэ компаниием 22-нэ унэм и лифтхэр зезыхьэну IэщIагъэлIкIэр ирикъуу кьиштащ. Иджыпсту абы и льэныкъуэкIэ ныкъусаныгъэ щыIэкъым.

Налшыкдзэ **Абшаев Алий** КъБР-м и Президентым лъэлукIэ зыхуегъазэ Iэр чокъуэм и цIэкIэ щыIэ уэрамым транспорт псынщIэмрэ хьэльэзешхэмрэ зэрыщцIэкIуэ хуабжьагъыр зыгъэжащIэну льэпощхьэпохэр щыгъэзывыныжкIэ ядэIэпыкъуну. «Иужьрей илъэсхэм транспортым я бжыгъэм хэхъуащи, гъэзуэм тэмэму узэпрыкIыфырыкъым», - ет абы.

Налшык къалэ округым и щыпIэ администрацэм и Iэтащхьэ **Хьэгъэс Залымджэрий** зэрыжиIамкIэ, а щIыпIэм лъэс зэпрыкIыпIэхэр щагъэбелджылыри гъэзэу дамыгъэхэр щагъэуваш. Гъэзуэм и Iыхьэ нэхъ гугъу сыгъуэхэм щынагъэнщагъэр кьыщыгъэзыгъэпэщыну подряд организацэр зэпеуэкIэ кьыхахащ. Тэрчокьуэм и цIэкIэ щыIэ уэрамым тет 56-58-нэ унэхэр зыхуэзэ щыпIэр нэхъыфIу ягъэнэхун папщIэ, уэздыгъэхэр щыфIадзащ.

Май кьалэм щыпсэухэм республикэм и Унафэщым фIыщIэ хуащI: «Ди Президентым кьиргъэлъэгъуащ фIэщхьунигъэрэ пэжагъэрэ хэлъу и льэпкьыбэм зэрыхуэлажьэр. Абы и фIыщIэкIэ ди кьалэм и теплъэр йофIакIуэ, и утыкумрэ хадэ щыкIумрэ майдзэхэр зэрыгушхуэ хэщIапIэщ. Пушкиныим и жыгей цIэрыIуэр кьыщыкI щIыпIэр куэд дэмыкIыу республикэм и планэпэ нэхъ дахэ дыдэхэм ящыщ хьунущ. ИкIэм-икIэкьым иджырей спорт комплекс диIэнущ. Дэ ди нэгу щокI республикэм и политикэ, экономикэ щытыкIэм зэхьуэжьныгъэшхуэкэр зэрыщригъэжьу экIым кьыдэкIуэ, щыхупсэ кьуленгъэм и щIэнкэр хьумэным ар зэрыхуцIыкьуэр. Абы и жэрдэмкIэ зауэ, гуащIэдэкI щIыхьымкIэ ди музейр эрэгъэпэщыж. Уи лэжьыгъэ хьэпэлымрэ уи мурадыфIхэмрэ папщIэ, Арсен Башир и кьуэ, ди щхьэр лъахьшэу пхудогъэщхь».

КъБР-м и Президентым деж корруупсэм пщIэтынымкIэ щыIэ 47-17-79; 47-32-56 телефонхэр зэрымыкуу э мэлажьэ. Зи гугъу тщIы зэманым къриубыдэу цIыху 19 абыхэмкIэ псэльащ. Налшык къалэм Байсултановым и цIэкIэ щыIэ уэрамым тет 21-нэ унэм щыпсэуэхэр я щIыунэм «Ciоп» компьютер клуб кьыхэзгъэщIэгъэ хьэтхъэусыхэ.

Къалэ округым и щыпIэ администрацэм и Iэтащхьэм кьыхэзгъэлъагъуэмкIэ, компьютер клубыр тыкуэну щыта щыпIэм кьыщыIэзыхауэ хабзэм кьемыIэгъыу жэщми, махуэми зэпымыууэ мэлажьэ. Пэш кIуэлым хьэуар зэрыщагъэкъабзэ вентиляцэр тэмэмкIым, жьы щIыхьэркъым, мафIэ кьэхъу хьэжьыкъуэмэ ар къоэзыгъащIэ Iэмэпсымэкlэ кьыхэзгъэпэщакьым. Уху эныгъэр хуимыту зэрыгуащIыхьам кьыхэкIыу, ар Iуахыжьын хуейуэ кьыщыгъэльэгъуа льэIу тхылькIэ Налшык къалэ округым и щыпIэ администрацэм судым зыхуигъэзащ.

НЫРЗалинэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентым Экономикэ политикэмкIэ, мылъкумрэ хьэрычэт Iуэхумкlэ и комитетымрэ республикэм и Муниципальнэ щIыналъэхэм я советым и ассоциацэмрэ Бахьсэн къалэм зэIущIэ уфIгъуа щрагъэкIуэкIащ. Абы щызэпкърахащ КъБР-м хьэрычэт Iэнатlэ цIыкIумрэ курытымрэ зыщегъэужьыным икIи щыдэIыгъыным теухуа республикэ заседательствэр гъэзэща зэрыхьур.

ЗЭIУЩIэР кьыщызэIуихым, Бахьсэн муниципальнэ районым и администрацэм и Iэтащхьэ **Къаздохьу Альберт** кьызэрэзэпэщакIуэхэм фIыщIэ яхуищIащ я куейр кьызэрыхахам папщIэ. КъБР-м и Парламентым и Унафэщым и къуэдзэ **Бозий Натбий** кьыхичъэщащ абы щхьэусыгъуэ хуэхъуар - кьыхалъхьа Iуэхумкlэ районым бюджетым и ибыгъщ. 2009 гъэм кьрикIуам ипкъ иткIэ, Бахьсэн куейм и муниципальнэ фондыр хьэрычэт Iэнатlэ мыиныр нэхъ фейдэ пылъу республикэм щыдэзыыгъ микрофинанс Iуэхуищ Iапl эу кьалъытащ.

Хьэрычэт Iэнатlэ цIыкIумрэ курытымрэ зегъэужьныр мыхьэнэшхуэ зиIэ социально-экономикэ кьалэн зыбжанэм тещIыхьащ. Апхуэдэщ экономикэм и курыхьр уБзыхуныр, класс курыт кьызэрэпэщыныр, лэжьапIэнщэхэр гъэмэщIэныр, бюджет лIэужьыгъуэ псоми я хэхъуэхэм я хэкIыпIэхэм зегъэубгъуныр, жылагъэм политикэ зэпIэзэрытыныгъэр щыгъэбыдэныр, нэгъуэщIхэри. Республикэм и властхэм ар кьагуроIуэ икIи хьэрычэт Iэнатlэ цIыкIумрэ курытымрэ я Iуэхум хэлъ лъэпощхьэпохэр кьызэнэкIыным хузэунэтIауэ лэжьыгъэ пыухыкIа ирагъэкIуэкI.

- Иужьрей илъэсхэм кьэралым хьэрычэт Iуэхур жьыдэру деIыгъ. Абыкlэ зыхуей нормативе-правовой лъабжьэр республикэм щагъэхьэзыращ - закони 6-рэ Правительствэм и унафи 5-рэ мэлажьэ. Iэнатlэ мыинымрэ курытымрэ теухуауэ зэхалъхьэ правовой акт псори зэпымыууэ жылагъуэ экспертизэ ящI, - жиIащ комитетым и унафэщI **Марьяш Ирина**.

Абы кьызэригъэлъэгъуащ, кIэ, КъБР-м и Президентым мы гъэм Парламентым Зэрызыхуигъэзам щыгъэзыхащ а Iэнатlэм инвестицэу халъхьэм хэпщIыкIыу хэзыгъэхъуэну иджырей технологие пэрытхэр кьагъэсэбэпынымкIэ зэуIуу лэжьыпхьэхэр.

- Хьэрычэт Iэнатlэ цIыкIумрэ курытымрэ мылъкукIэ зэрыдаIыгъ Iэмал хьэлэмэт республикэм кьыщагъэсэбэп. Абы ипкъ иткIэ, нэхъыщхьэу кьащIхуам и уасэм щыщ Iыхьэ хуапшыныж. Кьапщтэмэ, кредитымрэ лизинг зэгурыIуэныгъэхэмрэ щхьэщапыткIэхэр хуатьж, токым зэрыхупадзэм пэкIуэр ягъэмэщIащ, щIалэгъуалIэм зэрыжиIэмкIэ, зэпеуэм проект куэд кьыщагъэлъэгъуащ. Абыхэм и пэжыпIэкIэ кьызэщIауфыдэ экономикэм и Iэнатlэ зэрыгъэпэжмэкъумэщ хозяйствэр, промышленностыр, уху эныгъэр, ЖКХ-р, нэгъуэщIхэри.

Щ1алэгъуалэ правительствэм и унафэщI Щокьарэ Заиин з зэпеуэм хэтхэм ехъуэхъущ ехьуIэныгъэ яIэну. Абы жиIащ кьыхалъхьа проектхэр зэрыпхагъэкIын щIэныгъэрэ Iэмалрэ щIалэхэмэ хьыджэбзхэмрэ кьызэкIуахыну зэращыгугъэр.

ЦЕКЪУ Пат.

● Зэпеуэ

Ныбжьыщ1эхэм щогугъ

Мэкъуауэгъуэм и 22-м «Бизнесым щIэуэ уэзрыбгъэдыхьэфынур» республикэ зэпеуэм и етIуанэ Iыхьэм щIидзащ. Ар КъБР-м Экономикэ зыужьынигъэмрэ сатумкIэ и министерствэм и гъусэу Щ1алэгъуалэ правительствэм ирегъэкIуэкI технологиещIэхэр, щIэныгъэ-техникэ гупсысэхэр, проектхэр пхагъэкIын мурадкIэ. Министр ныбжьыщIэхэм зэпеуэр зэкъублащ я ныбжьыгъуэр бизнесым зегъэужьыным егъэщIыгIа Iуэхуэм зэрепльыр зрагъэщIэн папщIэ.

УИ ГУПСЫСЭКIЭР хьэлэмэтщ, арищхьэкIэ щыIэ ныкъуадуэхэр зэрыдебгъэхьэхыфынур? Зэхьэзэхуэм хэтыну мурад зыщIа щIалэ, хъыджэбз 42-м ар гурагъэуэн папщIэ Къэбэрдей-Балъкъэр Бизнес-инкубаторым и пщIэнтIыкIэ зэпеуэм щрагъэкIуэкIащ.

ЗэIущIэм кьыщыпсэльащ Хьэрычэт мащIэ, курыт Iэнатlэхэр дэIыгъыныжкIэ «Урысеим и щIэнтIыкIэуэнурысейпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэм и щIыналъэ кьудамэм и унафэщI Кьыльшыкьуэ Альберт. Абы кьызэхуэсахэр щыгъуазэ ищIащ бизнес планыр тэмэму зэрыязэхалъхьэным, проектыр пхагъэкIын папщIэ ар кьызэрыгъэльэгъуа льэIу тхылькIэ Налшык къалэ округым и щыпIэ администрацэм судым зыхуигъэзащ.

НЫРЗалинэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентым Экономикэ политикэмкIэ, мылъкумрэ хьэрычэт Iуэхумкlэ и комитетымрэ республикэм и Муниципальнэ щIыналъэхэм я советым и ассоциацэмрэ Бахьсэн къалэм зэIущIэ уфIгъуа щрагъэкIуэкIащ. Абы щызэпкърахащ КъБР-м хьэрычэт Iэнатlэ цIыкIумрэ курытымрэ зыщегъэужьыным икIи щыдэIыгъыным теухуа республикэ заседательствэр гъэзэща зэрыхьур.

Зэдэлэжьэну зэгуроIуэ

● Iуэху щхьэпэ

И ныбжьыр илъэс 84-м иту 2010 гъэм мэкъуауэгъуэм и 28-м дунейм ехьжащ Хэку зауэшхуэм хэта, милицэм отставкэм щыIэ и полковник ТхьэкIумащIэ Абдулчэрим ТIалиб и къуэр.

ТхьэкIумащIэ Абдулчэрим КъБР-м и Бахьсэн районым хиубыдэ Куба къуэкIыным 1926 гъэм щыщхьэIум и 25-м кьыщалъхуащ. Фашистхэр ди щIыналъэм ирахужа нэужь, 1943 гъэм абы лэжьэн щIидзащ. ТхьэкIумащIэр 1944 - 1945 гъэхэм республикэм и МВД-м ягъэтIысахэр щащIыгъ, щагъэлажьэ Iуэхущ1а пIэхэмкIэ и управленэм и лъэхъуэщ №1-м и хьумакIуэу щытащ, 1946 гъэм ВЛКСМ-м и Куба райкомым и инструктору ягъэуващ, а гъэ дыдэм парт органэм я унафэкIэ хабзэхьумэ IэнатIэхэм къулыкъу щищIэну хагъэхьащ.

Хьэлэлу икIи егугъуу ТхьэкIумащIэ Абдулчэрим республикэм къэрал кIуэцI Iуэхуэхмкlэ и органхэм илъэс 40-м щIигъукIэ къулыкъу зэмылIэужьыгъуэхэр иIыгъыу щыIэжащ. Iуэхум пэжу зэрыбгъэдэтым, зэфIэкIыщхуэ зэриIэм кьыхэкIыу абы кьыхуагъэфащащ СССР-м и МВД-м щIыхь зиIэ и iэжьакIуэ, РСФСР-м къэралкIуэцI Iуэхуэхмкlэ и органхэм щIыхь зиIэ я ветеран, милицэм и отличник, граждан зыхьумэжьныгъэмкIэ Iэнатlэм щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэхэр. Ар иратхащ «Урысейм и щIыху нэхъыфIхэр» щIэнгъуазэ тхылтым. ТхьэкIумащIэм Вагъуэ Пльыжь орденыр, медалу 15, къэралым и МВД-м и щIыхь тхылъу 18 кьратащ.

И ныбжьыр нэсу кьулыкъум кьыхэкIыжа нэужь, ТхьэкIумащIэ Абдулчэрим МВД-м и ветеранхэм я советым щыджэру щылэжьащ, 1996 гъэм щегъэжьауэ 2005 гъэм нэсыу Зауэм, лэжьыгъэм, Iэщ1экIэ зэщIэузэда кьарухэм, хабзэхьумэ органхэм я ветеранхэм я Къэбэрдей-Балъкъэр республикэ советым и тхьэмадэу щытащ. А льэхъэнэм абы куэд зэфIигъэкIащ ветеран зэщIэхъеныгъэм зегъэужьным, ветеранхэм кьащIхьэщыжьным, щIалэгъуалэр хэкум хуэпэжу гъэсэным я льэныкъуэкIэ.

Республикэм и ветеранхэм гущIыхьэ ящыхьащ ТхьэкIумащIэ Абдулчэрим ТIалиб и къуэр дунейм зэрехьажар икIи абы и Iыхьлъхэмрэ я благъэхэмрэ яхуогузавэ.

Ди ныбжьэгъу нэхъыжьым и фэеплъыр дэ зэи дигу ихункъым.

КъБР-м и Ветеранхэм я республикэ совет, Къэрал кIуэцI Iуэхуэхмкlэ органхэмрэ къэрал кIуэцI дзэмрэ я ветеранхэм я совет.

● Щ1алэгъуэ

Пщащэ гурыгъуэхэр.
Сурэтыр **КОЗУБ Валерие** *трихащ.*

● Май куей

Зэман кIэщIым

«Севкаврентген-Д» заводым кьызэIуихащ гъущI пкьыгъуэ зэрыIыгъхэр щагъэхьэзыр цехыщIэ. Абы мазэм хуэзэу кьыщIигъэкIынущ гъущI конструкцэу тонн 200-300-м нэс. Ахэр кьыщагъэсэбэпынущ зэман кIэщIым кьриубыдэу зэфIагъэкIын хуейуэ кьапэщылъ уху эныгъэхэм.

«СЕВКАВРЕНТГЕН-Д»-мрэ Прохладнэ кьалэм дэт чырбыш заводымрэ мы илъэсыр икIыуэ зэрыщIэлэжьэну щыкIэмкIэ зэгурыIуащ. Абы ипкъ иту мы зэманым эи гугъу тщIы Iуэхущ1апIэм зэкIэригъэващ гъущI пкьыгъуэ ину тонни 150-рэ. 2010 гъэр ирихьэлIу иджыри тонн 1500-м елэжьын хуейуэ кьыпэщылъщ.

Цехыщ1эм щыху 30-м занщIэу лэжьыгъэ щагъуэташ. Ахэр пщIэнэу ягъашхэ, улахуэ хьарзынэ ират. Кьыхэгъэщыпхьэщ «Севкаврентген-Д» заводым КъБР-м уэзыншагъэм щыкIэлъыплъу иIэ щыпIэхэр иджырей рентген Iэмэпсымэщ1эхэмкIэ кьызэгъэпэщыным теухуа проект хьэпэмэтхэр игъэхъэзырауэ зэриIэр. Ахэр зэфIэгъэкIыным зи мыльку хэзылъхьэн кьагъуэтрэ мы Iуэхур ежьэмэ, куейм щыпсэу щIыху кьэдыгъэ ягъуэтынущ.

●●●

Мелуан 69-рэ и уасэ

КъБР-м и Президентым и унафэкIэ, Май куейм куэдкIэ щыкIуэ щауху физкультурэмрэ узынщагъэм кIэльыплъынымкIэ комплексыр.

МЫБЫ РЕСПУБЛИКЭ бюджетым кьыхэкIыу сом мелуан 69-рэ хуха-хащ. Уухэныгъэр езыгъэжьэкI Москвэ Южная строительная компания» ОАО-м монтаж лэжьыгъэхэр илъэс кIуам и жэпэуэгъэ мазэм зэфIигъэкIа пэтми, щIэгъэхуэбжьауэ уху эныгъэхэм и ужь щихьар мы гъэм и гъатхэрщ.

Уху эныгъэр йокIуэкI КъБР-м и Президентым, Правительствэм, Май куей администрацэм я нэIэ тету. Махуэ кьэс гъэжьауэ Москвэ Южная строительнэ компанием и унафэщI Дидаев Салман зэрыжиIамкIэ, лэжьыгъэм и Iыхьэ ныкъуэр зэпэщу зэфIагъэкIащ. Комплексыр хьэзыру ятынущ кьыхуагъэувэ пIалъэм, фокIадэм и 1-м, ирихьэлIэу.

ЖАНХЬУЭТ Зуэз.

ТХЬЭКIУМАЩIЭ Абдулчэрим ТIалиб и къуэр

2010 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкур приватизацэ щIыныжкIэ зыхуэпльхэм я планым (программэм) зэхьуэжкIыныгъэхэр хэльхьэным и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

2010 гъэм накьыгъэм и 28-м №117-IIII

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкур зехьэным и Iуэхукlэ»э» 2001 гъэм бадзэогъуэм и 21-м кьащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №70-РЗ-м, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкур приватизацэ щIыным и Iуэхукlэ» 2002 гъэм бадзэогъуэм и 28-м кьащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №49-РЗ-м япкъ иткIэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ ещI**:

2010 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкур приватизацэ щIыныжкIэ зыхуэпльхэм я планым (программэм), Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2009 гъэм дыгъэгъазэм и 18-м кьыдигъкIа унафэ №310-ППмкIэ кьищтам, мы кьыкIэльыкIуэ зэхъуэкIыныгъэхэр хэльхьэн:

а) приватизацэ щIыну я мурад мылъкум и спискэм сатырхэу 45-73-хэр дэщIыгъужьи мы кьыкIэльыкIуэм хуэдэу иту:

45	Япэ кьатым хэт пэщхэр	Налшык кьалэ, Щоджэнщ1ыкIум и уэрам,	770,0	-	655,6
46	ХьэтIохьэщыкъуей къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр		4396,7	0,0032	2318,6
47	КьыщIэк щхьэм газыр эрырагъашэ и системэр	ХьэтIохьэщыкъуей	1076,0	0,0010	438,7
48	Клубэ-Iабэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	къуажэ	726,0	0,0007	263,1
49	Бахьсэнщ1э къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Кьыщхьэ къуажэ	1440,4	0,0017	965,5
50	Бахьсэн къалэм газыр эрырагъашэ и системэр	Къуб-Табэ къуажэ	888,0	0,0011	965,5
51	Къамдыкьуэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Бахьсэнщ1э къуажэ	927,6	0,0005	1244,1
52	Сарскэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Бахьсэн къалэ	6034,0	2,1834	6757,8
53	Солдатскэ станицэм газыр эрырагъашэ и системэр	Къамдыкьуэ къуажэ	1645,0	0,0020	1101,4
54	Комсомольскэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Сарскэ къуажэ	1521,3	0,0013	633,3
55	Щордан станцым газыр эрырагъашэ и системэр	Солдатскэ станицэ	1117,5	0,0028	326,5
56	Кьарэ-Суу къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Комсомольскэ къуажэ	6000,0	0,000036	4500,0
57	Жэмтхьэлэ Ищхьэрэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Щордан станц	517,5	0,0004	625,8
58	Балъкъэр Ищхьэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Кьара-суу къуажэ	41513,10	0,0462	28312,2
59	Ташлы-Тала къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Жэмтхьэлэ къуажэ	5691,0	0,0089	3212,4
60	Ерокъуэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Балъкъэр Ищхьэ къуажэ	1000,0	0,0014	820,0
61	Псыгунэсу къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Ташлы-Тала къуажэ	2950,0	0,0004	5700,0
62	Джэрмэнщыкъ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Ерокъуэ къуажэ	1333,6	0,0008	645,6
63	Аруан къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Псыгунэсу къуажэ	1514,0	0,0004	1864,9
64	Шэджэм Ищхьэрэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Джэрмэнщыкъ къуажэ	1052,0	0,0165	5578,0
65	Будыгуэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Аруан къуажэ	36883,0	0,0334	44254,5
66	Хъущэ-Сырт къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Шэджэм Ищхьэрэ къуажэ	5338,15	0,0059	5165,1
67	Мир поселкэм газыр эрырагъашэ и системэр	Будыгуэ къуажэ	2043,4	0,0009	2805,0
68	Яныкъуей къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Хъущэ-Сырт къуажэ	1455,6	0,0019	816,6
69	Эльтобю къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Мир поселкэ	2433,0	0,0041	1657,1
70	Налшык къалэм газыр эрырагъашэ и системэр	Яныкъуей къуажэ	2228,9	0,0053	4046,1
71	Анзорей къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Эльтобю къуажэ	939,0	-	707,0
72	Учебнэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Налшык къалэ	222,0	-	981
73	Лэсхэн ЕтIуанэ къуажэм газыр эрырагъашэ и системэр	Анзорей къуажэ	576,0	-	274,0
		Учебнэ къуажэ			
		Лэсхэн ЕтIуанэ къуажэ			

б) приватизацэ щIыну мылъкур кьыщIыгъэльэгъуа Iыхьэм хэт «псори зэхэту зэрыхьур, метр зэбгъуэнатIэ» псальэхэр зэхъуэкIын «псори зэхэту зэрыхьур / и кIыхьагъэр, метр зэбгъуэнатIэ» жиIэу.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщым и къалэнхэр зыгъэзащIэ

ТХЬЭЗЭПЛЪЫЖ Мурат

Фигу ирихьми, иримыхьми, феуэ хъунущ Іэгу

Пщынокъуэ БетІал Мэчрэіил и къуэр къыззралъхуэ илъэс 80 ирокъу

Щыхуэзэр теплъэкІэ зэрызэмыщхьым хуэдэу, я дуней тетыкІэкІи гупсысэкІэкІи зэщхьэщокІ. Апхуэдэущ насыпри. ЩыІэш гъащІэм тыщу ирикІуэфхэри. УэрхьэлІэкъыхиха гъэзагъ, сыт хуэдизу нашхьашэми, быркъуэшыркъуэми, ерыщу, щІыхь пыІэу абы тетхэри. Нужьрейуэм ящыщт зи псэр макъамэу ушэ щІыхь гъэщІэгъуэн ЩэкІэрдей-Балъкъэрым гъэзэджэхэмкІэ щІыхь зиІэ и пэжыжьІу, ЩынокъуэтІ-тор-уэрэдыс �щынокъуэБетІал.

Пщынокъуэхэ БетІалрэ Ленэрэ. *1954 гъэ.*

ЖиІэми ищІэми купщІэ хэлът

ЪуэАДЖЭМ ар пасэу дихьэхат. Шк ольм щыщІэсым Іэпэпшынэм еуэрт, драмэ кружокым щыджэгуІ, уэрэджьІІакІуэкІи яхэт. БетІал и гур зыхьэхуахэм ящыщ зы хьэуи уэрэд ІсынкІ. Абы япэу итхар «Сыпхуоэзш, Хьэсанш» зыфІищарц. Ар концертхэм щыкІэм и мызакъуэу, дзапэ уэрэди хьуат, апхуэдизкІэ щІыхуэхэм яГу ирихьат.

Налшык дэт пединститутым заочнэу щеджа ПщынокъуэМ зэфІэкІ хьарзыныкъэр зэрилъэгъ. Ар кьалыитэри, ныбжькІэ зэрыщІалэм щхьэкІи кьамыгъанэу, ШэджэкІм районым ЩэнхабзэмкІэ и унэм и унафэщІу ягъэуващ. Макъамэ гъуэзджэм БетІал анхуэдэу зэрыдихьэхар кьыгуэхьпІэ имыІэу епхащ ар кьыщыхьхьуа унагъэм. Абы и анэ Хужь пшынауэ Іэзэу, щІэрыІуэу щытащ. Ар пшынэ еуэм и закъуэтэкъым, макъамэ езым иусырт, кьафэ, удж хьэлэмэтхэр кьитупсысыр т. И адэ Мэрэбил къэбэрдей усыгъэм и лъабжьэр зыгъэтІылъа, абы зезыгъэужьа щІыхут, кьинэмыщІауэ, с урэтн дахэу ищІащ. ЩоджэнэщІыкІу Алийрэ Мэчрэилирэ зэгъусэу мыдрисэм щыІэздежат, «нэгъуэщІ тхыгъэхэм» зэрызыдрагъэхьэхыр кьыхуамыдэу тІури кьыщІажужьауэ щытыигъат Совет властым щІэзэуахэм ящыщщ ПщынокъуэМэчрэил. Абы и кьалэмыпэм кьыщІэкІа хуэдэ кІуэдащ, и творческэ зэфІэкІкІым и щІыхьэту тхыгъэ закъуэтІакъуэщ кьэнар. ЗэрыныкъуэрыльуцІи, БетІал кьэзыпхъуахэм ящыщ зыкъэжат, дзэтхэнэмэ и зэфІэкІкІым щыщ «зыщІишэри».

1955 гъэм ПщынокъуэР КъэбэрдейБалъкъэр къэрал филармонием ирагъэблагъэри, профессиональнэ утыкум япэ лъэбакъуэхэр чІн щІыщІидзащ. БетІал зыхэт гупым и унафэщІт, программэ хэр фІыуэ, гушыІэ дахэхэмкІэ игъэнщІу иригъэкІат, шыпсэхэм ящеджэрт. А зэманым абы кьыдэлэжьащ уэрэджьІІакІуэр, пшынау, кьэжьІу зи Кьуныжь Хьэждал, ПщыхьэщІэ Мухьэжьыр, Шырыт МуІэед, Бырхъэм Іэхьед, ТІэгъэ Валентинэ, Кьэнэмэт Марие сымэ. Абыхэм кьуажэхэр, кьалэхэр кьыдэжакІухьыр т, колхозхэм, совхозхэм кІуэпэр концерт щатт, ди ІэуэрыІуатэм, кьафэм, уэрэдым хэлъ дахагъэр, ІущІыгъэр щІыхубзм я пащхьэм щагъэльагъуэрт.

Пщынокъуэм и кьалэмыпэм кьыщІэкІащ лирикэ уэрэд куэди цІыхуэ ІэщІагъэлІхэм тетухуахэри. Ауэ сыт хуэдизу уэрэд птхами, абы ухуемыджакъэ, макъамэфІ зэрымыІэкъуэр хьунур кьыгурыІуэри, 1959 гъэм БетІал щІэтІысхьащ Налшык дэт макъамэ училищэм и дирижер кьудамэм. Абы щыщІэса илъэсхэм нэхъуеиншэу иджащ макъамэм и теориер, композицэр, нэгъуэщІхэри. ИужькІэ тегушхуауэ итх хьуащ зы цІыхум жиІэ уэрэдхэм я мызакъуэу гупым зэдагъэзащІэ, макъэзэмылІэужьыгъэуэ зэхэлъ нэхъ гугъуэхэр. Абыхэм ящыщщ «Си гум и гъатхэ» зыфІища лирикэ Іэдакъэщ Іэкъыр. Ар ПащІэ Ленэ кьыхидзэу радиом и хорым игъэзащІэу щытащ. КьыхэзгъэщІ-

Пщынокъуэ БетІалрэ Ленэрэ. *1954 гъэ.*

хьэщ БетІал и уэрэд 40-м нэс КъБР-м и радиом зэрыщащхьэмкІэ, щІэх-щІэхыурэ ахэр кьыІэзратыр.

Музыкэ щынагъыІэ зэрыщІагъэнъуэтам и фІыгъкІэ, щащІмэ пьесэ зыбжанэм (абыхэм щыщщ Дудар Хьэутий и «Инышхьымрэ КьуиущІыкІуэр», «ХьэгъуэлІыгъуэ щэху» пьесэхэр) макъамэ яхуитхауэ щытащ.

1975 гъэм БетІал КъБКъУ-р кьиухащ. ІуэрыІуатэм, тхыдэм фІыуэ щыгъуазэ хьуа ПщынокъуэМ тхыгъэ купщІафІэхэр итхт, сабийхэм тех хуэ радио пьесэхэр, телевиденэ нэтынкэр игъэхьэзырт, псалъэ щэрыуэхэр кьэгупсысынымэ Мэлэкъуэ Іуэрыт. Щыхуэ творческтвэмкІэ республикІэ унэм, иужькІэ ЩэнхабзэмкІэ министерствэм и щІэныгъэ-методикэ центр зыфІащам, 1985 гъэм щегъэжьауэ илъэс зыбжанэкІэ щылэжьащ...

ІэнатІэ зэхуэмыдэхэм щиІа зэфІэкІым кьыдэкІуэу, ар лІы губзыгъэт, чэнджэщ зэпэхьэлІэ хуу, зи жьІым утеткІи ущымыІуэну щІыуат. Акъыл жан зиІэ, жэуап щхьэкІэ «зи жьІм имыІэбэ» жьыхуаІэхэм ящыщ. Ныбжьэгъуу зыгъэпэжт, езыми апхуэдэу у зыхъ-щигъэтыфт. Кьэзыщ ІыхуІу щытахэм абы фІы фІэкІа хужаІу зэхэпхынкъым. Псалъэм папщІэ, абы дэлэжьащ, я Іуэхукіэ зэрыщІэу щытащ Кіасэ Исмэхыл, композитор Кьардэн Хьэсэн, Котляровэ Марие, Хьэпщіэ Хьэмид, Гъыкіэлі Исуф, радиом и лэжьакІуэ Кьардэн Хьэсэн, нэгъуэщІхэри. БетІал и дуней тетыкІам, и Іуэху зе хьэмІэу, и цІыху бгъэдэтыкІэу щытам нэхъыфІу дыщагъэгъуазэ абы и кьуэ ПщынокъуэАртуррэ зи щІэ кьитІуэхэм ящыщэмрэ кьыщжаІахэм. Аэр кІэщІу щІэджыкІакІуэхэм фи пащхьэ ныдолъхьэ.

ПЩЫНОКЪУЭ АРТУР: *- Уэрэд усыным кьыщэжІу, ди адэр дихьхьыр драматургиемк. Арагъэнт ар ГИТИС-м кІуэнуэхэр кьыщыхахыу Щоджэнщыкіу Алий и цІэр зезыхьэ КъэбэрдеЙ къэрал драмэ театрым щрагъэжьІэкІа зэпеуэм щыхэтар. Кьыззрапщытэ пэжыгъэ псомкІи «тху» кьиухауэ, и адэм «цІыхубзм и бий» иІэ жагъуэр кьыфІащу зэрагъэжІуэдам (нужькІэ ягъэзэжуэжащ) щхьэкІэ ямыгъанІуэу кьэнащ. Арщхьэкіэ зэман дэкІри ФІыгъэ ауэ кьиІмыхуэу кьэжІуэжри КъБКъУ-м щеджэжащ. Драматургием зэрыдгихьхьуу щытам иджыри и зы щапхьэ щІыпІхэмэ фІыуэ кьыщащІуэу щытІыпхуэ зэпеуэм щыхэтар. Абы хэм лъабжьэ яхуищІат лъэпкъ тхыдэм, Іуэрыіуатэм кьыхихахэр.*

Езым адэ щхьэщымыту кьыззэрыхьуар, абы щыгъуэм зыхуэнькьуахэр фІыуэ ищІэжьри, ди адэр сытым дежи хуиІэжьуат. ся щыгъуэрэ сэрэ дызыхуеІ дыхуитъэзэну.

СыщІалэри, гъащІэ дахэ кьыззэрыунэхунур, дызэрефІэкІуэнур ся гъащІэм щІыщІыжьеІэжІэ, адэм иІэ щабгъэльи хуэдэу хэпІуэ сигъэІуцыр т, ауэ пэжщ, абы и жьІэм щІэлъ мыхьэнэр сэ щызыхэсщІыкІар ящыІэщ.

СыІэпІэлъэжІэжэ, кьызгуроІуэж адыгэ хабзэм теухуа япэ дерсэр сэ кьыззэзытар зэры-БетІалыр. Абы жиІэрт щІыхуэм хуэдэу сигъэІуцыр т, и гум имызакъуэу, и акьылми ечэнджэщыи зэрыхуейр, икІи гур мыпльэмэ, нэри зэрымыпльэр дыщІигъэкьырт.

БетІал и анэр фІыщІу ильагъ урт, ку зэрэ тепсэльыльхьэр т Апхуэдэуи и бынхэм я гугъу ищІырт, псом хуэмыдэу у гугъэ куэ зэритх, езым хуэзэфІэмыкІахэм хунэсыну зыщыгуть и кьуэм.

Сигу кьинащ БетІал и макъ щхьэр, кьэщхьэр зыщІэлььаГъуэр и нэ хэр, и литературэбзэр, ди кьэкІуэнур зыхуэдэрыфІэгъэщІэгъэнуэ щытар...

КІАСЭ Исмэхыл: *- БетІалрэ сэрэ илъэс 17-кІэ дыщыщІэдзэжьащ райпсполкомым щэнхабзэмкІэ и кьудамэм, ЩэнхабзэмкІэ район унэм, Самодеятельнэ артистхэу Бахьуэ БетІал, ПщынокъуэБетІал, Уэдыжь Хьэсен, Бэрокъуэ Хьэжмуэсэ, КІарэ Фолэ, Кьэжьрхэ Хьэзешэрэ Галинэрэ Іэкіуэльакіуэ лажьэрт. ЩэнхабзэмкІэ унэм щыІэ атитащ-художественнэ гупым кьытекІуэ республикэм иттэкьым, апхуэдэт зы акт хьу пьесэхэр гъэувыным елэжь драмэ кружокри, пшынауэхэр щагъасэрт.*

ДэнэкІэ зы концерт щыІэми, псори зыхуэй хуэзэу кьызэригъэпэщырт БетІал. ШІалэ губзыгъэт, гурыхуэт, пэжьа кІуэ емызэщІыкъ, щІэщІуэ гъэрэхр кьигупсыс зэпытт. Псальэм папщІэ, пшыхьхэр кьыщызэІуиткІэ, макъамэ щІэту мытхуэдэу жиІэу и хабзэт:

Совет щыхуэхэм я псэуклэр ХэткІи щапхьэ жьакІэ,
Ежьэ зыужь ди ягу,
Пар тым сэ сохуэжьхьу.

Ди концертыр ядогъажьэ,
ЗеиГъужьэ ди нэгу.
Фигу ирихьми иримыхьми,
Феуэ хъунущ Іэгу.

Ар зэхэзых цІыхуэхэр Іэгур щІакъ утыкІыу хуежьэрт, пшыхьыр нэгуІэзыужь зэрыхъунур, абы щІэсхэр зэрымызэшынур кьитІэльагъуэ.

ЗигъэкІар

ИСТЭПАН Залинэщ.

Р. S. *Пщынокъуэ БетІал МэчрэІил и къуэр кьызэралъхуэ илъэс 80 зэрыриКъуэм и щІыхькІэ, абы и кьуэ Артур гъэльэгуэныгъэ кьызэригъэпэщащ. Ди республикэми кьэгуэщІ щІыпІхэмэ фІыуэ кьыщащІуэу Урым Руслан, Абей Іэсият, Мазло Эдуард, Щэмен Руслан, ДыщэкІ Мурат, Бейтыгъуэн Людмилэ сымэ я ІэдакъэщІэкІ гъэщІэгъуэну 30-м ноблагъэ Артур и уней гъэтІылъыгъэм хэльэкъ. Сурэтхэм фыщепльыфыщу Куливеин и ныбжьыкІэ уэрамым тет 19-из уиэм хэт гъэльэгъуапІэ пэшым.*

Зэщхьэгъусэхэм я кьуэ Артур пианинэ еуэкІэ ирагъащІэ. *1962 гъэ.*

Щыхуэз творчествэмкІэ унэм драматургиемкІэ и методисту щыта Чып Исмэхылрэ БетІалрэ. *1971 гъэ.*

Къэпщытакіуэ гупыр мэлажьэ. *1970 гъэ.*

Мыхъур папщІэу тыдогъапщІэ

А ямыдэ бжьэр умыІэтауэ,
А щымыІэж щынэр умышхауэ,

А уигу ирахар къэмыжанауэ...
КІэщІращи, Брежнев къыщІэнауэ

Хъэнтхъупс тІэкІу фІэкІа уамыгъэшхауэ,
А псом и щІыІужкІэ, щхьэихауэ

Ельцин «Бгыр щІэфхъуэз!» кьыбжиІауэ,
Ухъуэхъуэн жыхуэпІэр, уэлэхьи,

Мытышц, тІасэ щІыкІуэ. Ауэ «Ди Пщынокъуэ БетІал тхуехъуэхьу» жаІамэ,
Рынок уасэу ди псэр дагъэтами,
Дыкъэмытэджыжынкіэ тхьэ пхузсІуэнщ...
Щи-и-и, ди хъуэхъур моуэ кьыхэддэзнщ:
БетІал!

Насып Іуащхьэм удэкІуей зэпыту,
Зы Іуэхуфым адрейр кьыпыту,

Узынщагъэр моуэ уи пкъым щызу,
Гукъыдэжьір моуэ уи гум изу,

Дэрэжэгъуэр дамэу птетрэ, уи гур
ЗыщІэхъуэпсым уи Іэри щІэІэсу,

Куэдрэ, куэдрэ утхуигъэпсэну,
Уэрэд дахэ Іэджи тхуэбгъуэну,

Тхыгъэ гъэщІэгъуэнхэр зэхэплъхьэну,
ЩІэблэр лъэпкъ гъуэзджэм хуэбгъэсэну

ЗэрытфІэфІыр Тхьэм кьыддиІыгъыну
ДыщІолъэІури, мы дэфтэр хуэтхьынум

Дыщогугъ «добро» кьыщІэкІыгъыну.
Дэ кьыгтІысу мис мыпхуэдэу тщІащ:
Мыхъур папщІэу дигуэзэр тедгъэпщІащ.

1990 гъэ.

●Нэхъыжьыфым и фэепІу

ЩхьэзакъуэнасыпыР - кумбыгъэ пІащІэщ

Мы гъэм накъыигъэм и 16-м илъэс 84-м итуэ дунейм ехыжащ Бахъсэненкэ (КъэсейкьэбІэ) къуажэм ди нэхъыжьыфІ, пажьыгъэм и ветеран ЩыІэт Мышонэ Нэгъуей и къуэр. Абы пщІэ лей хуэзымышІауэ, фІыщІэ псалъэ рызымыгъэсауэ жьыІэм зы балигъ и дэскьым жысІэкІэ егъэлея хъунукъым.

Ди нэхъыжьыфым и жьыщхьэмахуэу илъэс зыбжанэ и пакІэ тестыкьыдар фи газетым кьытхуэвдзатэмэ, кьуажэдэсхэм гуапэ тщыхъунут. Сыту жьпІэмэ, Мышонэ хуэдэхэрщ псэр зыгъэхуабэр, гугъэ дахэ уэзыгъэщІыр, гугъуехьхэр тезыгъэкІуэтыр.

ЗЭГЪЭЩІЫКІУЭ Людэ.

БАХЪСЭНЕНКЭ щыпсэу Шырытхэ лъэпкъ цІыкІукъым, цІыху щытпсэури я лащІэкъым. Атхуэдэ ящІщ зыщ зэрыкъуажэу зэрыгушхуэ Мышонэ. Абы и Іэпщ1эпъэпщІагъэм, гумызэгъагъэм, псэ хьэлэмэтым мыпхэм «лІыхъужь» щищІащ жьпІэкІэ егъэлеиныгъэ хэлъхъым.

Хэку зауэшхуэм щыщІидзам ар илъэс тІощІкІуцым итт.

- Зи лъэ ванхэ изыпхьэфыр зауэм яшат, - игу кьеГъэкІыж Мышонэ. - ЛІыжь зыбгъупщІыр хьумыбжэмэ, кьуажэм кьыдэнар щІыуБзэ сабийрэт, щІыхуэхъу балигъ дэсыжтэкъым. Лэжьыгъэр зэпыуокІэ Іэмал иІэтэкъым- зауэм Іут сэлэтхэр кьызгъэпщІащІри выгу-щІыгухэм драгъэтІысхьауэ щытащ. Нэмыцэхэр мазищкІэ дэсащ ди кьуажэм. Абыхэм лейуэ зэрахьар кьезэжьыжьынкъым, ауэ зы макуэм кІорибыдэу щІалъпІ зэрауКІам зэрыжьилэу я гур ириудат. Псомя я цІэр иджыпсту тэмэму кьыісхуэгубзыгьыжьынкъым, ауэ Іэутхэ я щІалэ, Нэгъуей Болэт мыгъуэм и щынэхъыщІэ зэрахэтар фІы дыдэу соцІэж. Болэт а щІалэхэм гъыбзэ ящиуасжажаи щыстащ.

Бийр зэрыдахужу, кьуажэдэсхэм хуагъэша мыпльэм щыщу кьэнар зэхуахьэсэжащ, колхозым хуэмурэ кьэзэхуэн щІидзэжащ. Хозяйствэм бгъэдэлъыщІхуэ щыІэтэкъым: «СТЗ», «ЧТ» трактору зыбжанэ, шы зыбгъуитІ, ВолгэІушыгъэ жьпІэм зытхух-арат зэрыкъур. Кьуажэм Іэпщ1эпъапщІэ дэсыжтэкъым. Мышонэ а Іуэхум дихьэхырт, зыгуэр кьутамэ, имыщІыжауэ кьыкІэрыкІынутэкъым. Абы и гущІэгъу-та нэхъыжьхьэм ар шыгум кьраШри, залымыгъэкІэ жьыхуаІэм хуэдэу, кІыщым щІагъэуващ. ЩІалэгъуалэм яэту губгъэуэм щІалъжьэмэ нэхъ кьищтэжи, зэманыр ткІийт, унафэм утекІ хъунутэкъым. Абдежьм щыщІидзэри и гъащІэ псор кІыщым щІихьащ и насып Іыхьэр кьуажэдэсхэм ядигуэшу.

- Ди бынхэм кьулыкъущІэшхэу кьахэтщІкІыну дихуущІокъуэкъым, насыпыр зыхэтлъагъуэр аратэкъым. ЦІыху къэс езыр зыгуэрым кьыхуегъэщІри, и гум дыхьэм кьытепшыну и Іенныкъуэкъу хъунукъым. Нэхъыщхьэр укІэльэпльпъэрэ, дзэныхьэ Іэщ1агъэр е щІэныгъэр зэбгъащІэу, а Іуэхум зэрыхуэбгъэщІыкІ, - кьыкегъэщ нэхъыжьыфІым.

ФІымрэ емрэ щыізэпщІэт мы гъащІэм я тыгъэ лъапІэщ Мышонэрэ и щхьэгъуэ Тэмботрэ я бынхэр, я кьуэрылъу-пхъурылъхуэхэр. Аэр 33-рэ мэхъури я хъугъуэФІыгъуэщ, я кьулеягъэщ.

Нобэ Мышонэ и гъьзеиуэр зыщ - щІым хуэфащэ пщІэ зэрыхуамыщІыжырщ.

- Си гур мэуэ псори дызыгъашхэ, дызэпІ да щІым кьытехьэ лейр щыслъагъукІэ. Абы сабийм хуэдэу дыхуэсакъын хуейщ. ИтІани бдджэнду кьеІыэзыхым и Іэфы пІэр, кьыпыкІыну кьыпехри, хьфІедзэж. Девгъэпсынут ди гъубгъуэхэм - зеинщафэщ, - жеІэ Мышонэ. - Бдджэнду зэратыр хъарзынэщ. Ауэ ар кьэзыщтэм щІыр фІыуэ итыгъат, и псэм щІыщ хъун щхьэкІэ зэман щыхуейкІэ, илъэс зыбжанэкІэ тезгъэпэжьыхь. ИтІанищ абы и гуащІэм нэсу щыхьэнур. ЩхьэзакъуэнасыпыщІ зэрыкъуэгъуэдрэр. Си бынхэми, абыхэм кьалъхужакэми, щІалэгъуалэми яжесІэ зэпытщ: «Уэ уфІмэ, уи кьуэшым, гъащІэм ядэІэпыкъу, яращ насыпыр кьызыдэкІуэр. Сыт хуэдизу гугъу дехьами, нобэрей дунейм ди ІэхэлІэр фІыуэ хэдгъэгъащтэж. Апхуэдизу яуб совет лъэхъэнэм фІыуэ хэпльар хадэрІ, Іейхэр ягъбзэгъащ. Ди зэманым колхозым мэкъумэш бригадиІ иІэт, жьлэм мыльажьу зы цІыху дэбгъуэгъэнутэкъым. Кьуажэм борыкэт дэльт: Іэщ1ыр къажуегъаэрэтэкъым, дкэдкъаэщІ я кьэдт, джэдыкІэр матэкІэ къраныт. А псори зэхъуэкІынымгъэм дэкІыэдащ. ФІы кьызыдэкІуэр лэжьыгъэщІ, унафэщІ Іущхэрщ, акьылыфІэхэращ, апхуэдэхэр Тхьэм куэду кьыдит!

Лэжьыгъэм и ветеран, илъэс хьщІым ЩІигъуэзу зи гуащІэри гупсысэри жьлэм хуэзыгъэлажьэ ЩыІэт Мышонэ и псалъэхэм зыри пхухэлъхьэжьнкъым.

2005 гъэ.

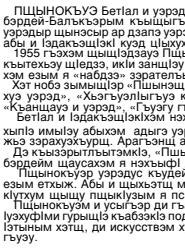

Адыгэ уэрэдхэм я къуэпсыр

1978 гъэм «Эльбрус» тхылъ тедзапІэм къыщыдэкІащ ПщынокъуэБетІал и зы тхылъ, и уэрэдхэр щызэхуэхьэсауэ. Абы пэублэ псалъэ хуэзыщІар композитор ХьэІуупэ ДжэбрэІилт. БетІал и творчествэм кІэщІу уэзрыщигъэгъуазэм папщІэ тхыгъэ кІэщІыр зэрыщыту тыдогъэ.

ПЩЫНОКЪУЭ БетІал и уэрэдхэр фІыуэ зымыльагъу Кьэбэрдей-Балъкъэрым кьыщыгъуэтыгъуейщ. ЦІыхубзм деж уэрэдыр щынэсыр ар дзапэ уэрэд хъумэщ. БетІал и насыпщ: абы и Іэдакъэщ Іэкі куэд щІыхуэхэм яІурылъщ.

1955 гъэхэм щыщІэдзауэ ПщынокъуэМ и уэрэдхэр дунейм кьытехьэу щІедзэ, икІи занщІэу гу лъатэ абы и Іэдакъэщ Іэкі-хэм езым я «набдзэ» зэрателъыжьым, я макъ зэрэІэжьым.

Хэт нобэ зымыщІэр ЩынокъуэМ и гукъанэ», «Махуэшхуэ уэрэд», «ХьэгъуэлІыгъуэ кьафэ», «Си гум и гъатхэ», «Кьанщауэ и уэрэд», «Гъуэгу гъунапхэзкІэ» зэрэдгъэ?!

БетІал и Іэдакъэщ Іэкі Іэм нэхъыбэу удэзыхьэхыр кьыгуэхыпІэ имыІэу абыхэм адыгэ уэрэдхэм ядза къуэпсыр лъабжьэ зэрахуэхъуар. Арагъэнщ ахэр цІыхубзм щІипхъуатэри.

Дэ къыззэрытлъытэмкІэ, «ПщынэщІыжьым и уэрэдыр» Кьэбэрдеймм щауэсахэм я нэхъыфІ дыдэхэм щыщщ.

ПщынокъуэМ уэрэдхэр кьудейкъым, атІэ абы псалъэхэри езым етхьэк. Абы и щІыхьэтщ мы тхыгъэм ихуа уэрэд пщыкІутхэм щыщу пщыкІуэным я псалъэхэр БетІал зэрейр.

ПщынокъуэМ и усыгъэр ди гъащІэм кьыщыхъу дэтхэнэ зы Іуэхуфім гурыщІэ кьабзэкІэ поджэж, и зэфІэкІ псомкІи зэриІэтыным хэтщ, ди искусствэм хуищІ хэлъхьэныгъэр игъэбагъуэу.

ХЬЭІУПЭ Джэбрэіил.

Фигу къыдогъэкІыж

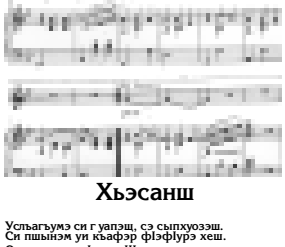

Хьэсанш

Усъагъумэ си гуапэщ, сэ сыпхуозэш.
Си пшынэм уи кьафэр фІэфІуэр хеш.

Сыпшынэ жьпІакъэ, Щджэм сыдэш,
Шууеиуэ сэ си Хьэсанш.

Кьурш льапэм шы іуартэр гъатхэм щогъэ хІу,
Кьуршышхьэм уте ту сэ кьысщохуу,
Уи щытхъыр зымыщІэ ПІуащІэм дэмыс,
Уэрэдыр сэ пхузоус.

Уи шыгъуэм утесу си нэгу ущІэ тщ,
Шыгъажэм, зипчамэ, япэ уитщ.
ЩІтъ-щІэхьу си анэм и малъхьэ зыщІ,
Си Іуэхур кІыкІыхь умыщІ.

Си щІасэу си шыхъуэр псоми у ацІыху,
Хуабагъэ зигу іуплыр мыхъ уэмыху,
Ди кьуажэ уоцІыхур - зы дээмыгъуэж,
Фи кьуажэ нэхъ сфІэдэхэжщ.

Усъагъумэ си гуапэщ, Іейу сыпхуозэш,
Си пшынэм уи кьафэр фІэфІуэр хеш.
Кьэфэну кьытехьэм сэ сыкъыдеш,
Сисыну сыфІэфІщ фи деж.

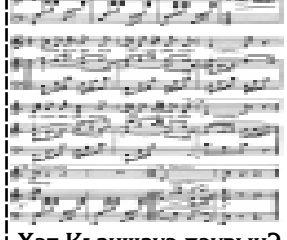

Хэт Кьанщауэ пэувын?

Уо, кьуажэм щІалэу дэсым сакьыхощ.
Уо, сэпьытауэ аэхр сытым щыщ,
Налжан дахэр зыхуэфащэр сэрщ,
Сыкьымыдэхэхэм, уасэр си хьэзырщ.

Уо, уи насыпти си г ум урихьащ,
Уо, тІуц сиІамэ сэркІэ уе хьуІаащ.
Налжан тІасэ, тІэкІу сызыхэщІыкІ,
Мэсхьуд кьхаэ, Іуэхум еужьрэкІ.

Уо, хэтхэ я кьуэ Кьанщауэм пэувын,
Уо, Мэжид тхъэмыщІкІэ, сэ сыткІи симыкІуэт.
ЩІэрыпсщ си «Волгэ», гъэнщІащ си жьпІэр, уей,
Уэ фыз хъэпшэнщу уасэу уимыІэу щай.

Уо, сымонтерщи, жьлагъуэр согъэнэху.
Уо, тхъэлухудыр зы махуи сигу умых у.
Нур кьыщІущхьэщихьм уэздыгъэр йофагъэжкІ,
СумыгъэикІэ, сэ схуэдэр бламыгъжкІ.

ПшынэщІыжьым и гукъанэ

Сыпшынэ щІыжщи, пшынэр кьутхуэкІэрэ, уей,
Пшынауэ псоми си деж кьыісхуахьри, уей.
Пшынэу кьыісхуахьхэри сэ изогъэщхьри, уей,
Жьы толькъуныншхэри кьезыхуэкІамэ, уей.

Джэгуакіуэ лъакъуэу уэ кьепхьэкІахэр, уей,
Зэхэлъхьэжатэм мэзышхуэ хуэдизтэ, уей
Іэгуауэ макьыуэр кьыпшІуэвахэрэ, уей,
Зэхуэхьэсатэмэ, щыблау э макьыуэрэ Іунт.

Уэ бгъэуджажэм щэ ху дыдэу яІуэт ар
Зы макъ хуужатэм ЩІащхьэ кьиуатэ, уей.
Гуфіэгъуэр щІэтурэ нэхъу щыбгъащхьэри, уей,
Зэхуэгъэсатэмэ, кьалэшхуэ дыдэти, уей.

Уэ уи дунейри гуфІэгъэ уэм теухуащ,
Зы нэщхькъеІгъуй игъащІэм ухэмыхуа.
Зи Іуэху мыщІагъуэм упэщІэжкІуэтри, уей,
Укъэзгъуэтакъэ уэри ныбжьэгъуэрэ, уей.

●Нэхъыжьыфым и фэепІу

ЩхьэзакъуэнасыпыР - кумбыгъэ пІащІэщ

Мы гъэм накъыигъэм и 16-м илъэс 84-м итуэ дунейм ехыжащ Бахъсэненкэ (КъэсейкьэбІэ) къуажэм ди нэхъыжьыфІ, пажьыгъэм и ветеран ЩыІэт Мышонэ Нэгъуей и къуэр. Абы пщІэ лей хуэзымышІауэ, фІыщІэ псалъэ рызымыгъэсауэ жьыІэм зы балигъ и дэскьым жысІэкІэ егъэлея хъунукъым.

Ди нэхъыжьыфым и жьыщхьэмахуэу илъэс зыбжанэ и пакІэ тестыкьыдар фи газетым кьытхуэвдзатэмэ, кьуажэдэсхэм гуапэ тщыхъунут. Сыту жьпІэмэ, Мышонэ хуэдэхэрщ псэр зыгъэхуабэр, гугъэ дахэ уэзыгъэщІыр, гугъуехьхэр тезыгъэкІуэтыр.

ЗЭГЪЭЩІЫКІУЭ Людэ.

БАХЪСЭНЕНКЭ щыпсэу Шырытхэ лъэпкъ цІыкІукъым, цІыху щытпсэури я лащІэкъым. Атхуэдэ ящІщ зыщ зэрыкъуажэу зэрыгушхуэ Мышонэ. Абы и Іэпщ1эпъэпщІагъэм, гумызэгъагъэм, псэ хьэлэмэтым мыпхэм «лІыхъужь» щищІащ жьпІэкІэ егъэлеиныгъэ хэлъхъым.

Хэку зауэшхуэм щыщІидзам ар илъэс тІощІкІуцым итт.

- Зи лъэ ванхэ изыпхьэфыр зауэм яшат, - игу кьеГъэкІыж Мышонэ. - ЛІыжь зыбгъупщІыр хьумыбжэмэ, кьуажэм кьыдэнар щІыуБзэ сабийрэт, щІыхуэхъу балигъ дэсыжтэкъым. Лэжьыгъэр зэпыуокІэ Іэмал иІэтэкъым- зауэм Іут сэлэтхэр кьызгъэпщІащІри выгу-щІыгухэм ящІщІэщІэ», - жаІэркъэ? ЕджапІэм щІэс нэхъ кьэжьхьэхэр дыкъыщІащІри выгу-щІыгухэм драгъэтІысхьауэ щытащ. Нэмыцэхэр мазищкІэ дэсащ ди кьуажэм. Абыхэм лейуэ зэрахьар кьезэжьыжьынкъым, ауэ зы макуэм кІорибыдэу щІалъпІ зэрауКІам зэрыжьилэу я гур ириудат. Псомя я цІэр иджыпсту тэмэму кьыісхуэгубзыгьыжьынкъым, ауэ Іэутхэ я щІалэ, Нэгъуей Болэт мыгъуэм и щынэхъыщІэ зэрахэтар фІы дыдэу соцІэж. Болэт а щІалэхэм гъыбзэ ящиуасжажаи щыстащ.

Бийр зэрыдахужу, кьуажэдэсхэм хуагъэша мыпльэм щыщу кьэнар зэхуахьэсэжащ, колхозым хуэмурэ кьэзэхуэн щІидзэжащ. Хозяйствэм бгъэдэлъыщІхуэ щыІэтэкъым: «СТЗ», «ЧТ» трактору зыбжанэ, шы зыбгъуитІ, ВолгэІушыгъэ жьпІэм зытхух-арат зэрыкъур. Кьуажэм Іэпщ1эпъапщІэ дэсыжтэкъым. Мышонэ а Іуэхум дихьэхырт, зыгуэр кьутамэ, имыщІыжауэ кьыкІэрыкІынутэкъым. Абы и Іенныкъуэкъу-та нэхъыжьхьэм ар шыгум кьраШри, залымыгъэкІэ жьыхуаІэм хуэдэу, ауэ Іэутхэ я щІалэ, Нэгъуей Болэт мыгъуэм и щынэхъыщІэ зэрахэтар фІы дыдэу соцІэж. Болэт а щІалэхэм гъыбзэ ящиуасжажаи щыстащ.

- Ди бынхэм кьулыкъущІэшхэу кьахэтщІкІыну дихуущІокъуэкъым, насыпыр зыхэтлъагъуэр аратэкъым. ЦІыху къэс езыр зыгуэрым кьыхуегъэщІри, и гум дыхьэм кьытепшыну и Іенныкъуэкъу хъунукъым. Нэхъыщхьэр укІэльэпльпъэрэ, дзэныхьэ Іэщ1агъэр е щІэныгъэр зэбгъащІэу, а Іуэхум зэрыхуэбгъэщІыкІ, - кьыкегъэщ нэхъыжьыфІым.

ФІымрэ емрэ щыізэпщІэт мы гъащІэм я тыгъэ лъапІэщ Мышонэрэ и щхьэгъуэ Тэмботрэ я бынхэр, я кьуэрылъу-пхъурылъхуэхэр. Аэр 33-рэ мэхъури я хъугъуэФІыгъуэщ, я кьулеягъэщ.

Нобэ Мышонэ и гъьзеиуэр зыщ - щІым хуэфащэ пщІэ зэрыхуамыщІыжырщ.

- Си гур мэуэ псори дызыгъашхэ, дызэпІ да щІым кьытехьэ лейр щыслъагъукІэ. Абы сабийм хуэдэу дыхуэсакъын хуейщ. ИтІани бдджэнду кьеІыэзыхым и Іэфы пІэр, кьыпыкІыну кьыпехри, хьфІедзэж. Девгъэпсынут ди гъубгъуэхэм - зеинщафэщ, - жеІэ Мышонэ. - Бдджэнду зэратыр хъарзынэщ. Ауэ ар кьэзыщтэм щІыр фІыуэ итыгъат, и псэм щІыщ хъун щхьэкІэ зэман щыхуейкІэ, илъэс зыбжанэкІэ тезгъэпэжьыхь. ИтІанищ абы и гуащІэм нэсу щыхьэнур. ЩхьэзакъуэнасыпыщІ зэрыкъуэгъуэдрэр. Си бынхэми, абыхэм кьалъхужакэми, щІалэгъуалэми яжесІэ зэпытщ: «Уэ уфІмэ, уи кьуэшым, гъащІэм

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Гъуащхьауэхэм я зэпеуэм бжьыпэр зэкIэ щызыубыда Игуаин.

Инджылызым и гъуэр аргуэру хагъащIэ.

Мы махуэхэм ЮАР-м щызэхэтащ футболымкIэ дунейпсо зэхьэзэхуэм хиубыдэ зэIущIэ зыбжанэ. Мэкъуэгуэрыем и 25-м «G», «H» гупхэм хэт командзэкIэ я ещанэ джэгугъуэхэр ирагъэкIуэкIащ.

АдэкIэ хагъащIэр хокI

«G» гупым щызэIущащ финалым и 1/8-нэ Iыхьэм зыгъакIуэ очко бжьыбэхэр нэхьапэIуэкIэ зэзыгъэпэща **Португалиемрэ Бразилиемрэ** я командэ кьыхэхаэр. Мыхьэнэщхуэ зимыIэ джэгуэр бжьгъэр кьызэIуамыхауэ нухащ. ЕтIуанэу зэдэджэгуащ **КНДР-мрэ Кот-д' Ивуарымрэ** я гуп кьыхэхаэр. ЗэIущIэм и пэщIэдзэ дакьикьхэм бжьыгэр кьызэIуихащ икIи хэщIэхэр япэ иригъэщащ Кот-д' Ив уарым и гъуащхьауэ Туре Яя. Дакьикьитху нэхъ дэмыкIыу а бжьыгэр игъэбегъуащ Романрик. ИригъэкIуэкIа зэIущIащым кьриубыдэу топ 11 кьызыхудагъэкIа КНДР-м и командэ кьыхэхам джэгур щытыкIэ зэпIэзэрыгъэм иригъэувэкьфакьым, уеблэмэ кIэух дакьикьхэм бжьыгэр 3:0-м нигъэсащ Калу. Арати, мы гупым кIэух увыпIэхэр щаубыдащ Кот-д' Ивуарымрэ КНДР-мрэ я командэ кьыхэхахэм.

«Н» гупым щызэпэщIэтащ **Чилимрэ** зэхьэзэхуэр кьыхагъэщIауэ езыгъэжьа **Испаниемрэ** командэ кьыхэхамрэ. Ящрэ1 зэIущIитым текIуэныгъэ кьыщыщIахьа Америкэ Ипщэм икIахэм я кьалэн нэхъыщхьэр зэрагъэзэщIам Футболымкlэ дунейпсо зэхьэзэхуэм и финалым и 1/8-нэ Iыхьэм хиубыдэ зэIущIитI накьыгъэм и 26-м зэхэтащ. КIэух зэпеуэхэр ирагъэжьащ **Уругваймрэ Корее Ипщэмрэ** я командэ кьыхэжаз эм. ЗэIущIэр зэрыщIидзэу Суарес и хэкуэгъуэр япэ иригъэщащ. Абы и жэуапыр Корее Ипщэм щитыжьыфар етIуанэ Iыхьэрщ. 68-нэ дакьикьэр екIуэкIыу бжьыгэр зэхуэдэ ищIыжащ Чхун Ен Ли. Куэдрэ пэпльакьым футболеплъхэр кьыкIэльыкIуэ топми. ЗэIущIэр иухыным дакьикьипщI нэблагъэ иIэжу етIуанэу и кьэралыр япэ иригъэщыжащ икIи текIуэныгъэ кьаухуэхьа топыр дигъэкIащ Суарес.

ЕтIуанэу зэIущащ **Америкэм и Штат Зэгуэтхэмрэ Гаимрэ** я командэ кьыхэхахэр. Зэхьэзэхуэм нэхъ псынщIэ дыдэу щыдагъэжьа топымкIэ бжьыгэр кьыхэIуихащ Iанэм и гъуащхьауэ Боатинг. Япэ Iыхьэмэ етIуанэмэ тепщэныгъэр зэпымыууэ зыIыгъа африканхэм я Iуэхур нэхъ гугъу ищIащ 62-нэ дакьикьэм бжьыгэр ихьу мэфащ икIи дуней пэсу чемпионатым и финалым и 1/8-нэ Iыхьэм кьыщIэкIащ. Гуп зэхьэзэхуэм я насып кьыщикIакьым **Швейцариемрэ Гондурасымрэ** я футболистхэм. Ганэм и командэ кьыхэхар финалым и Iыхьэ плIанэм макIуэ.

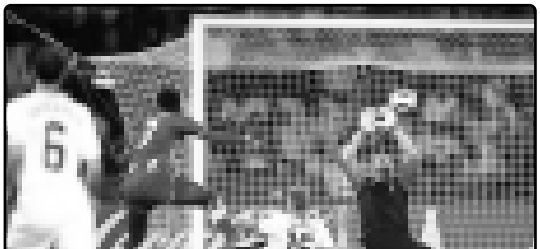

«G» гупым щекIуэкIа зэхьэзэхуэм кьрикIуар

Командэхэр	Дж	Кь	З	ФI	Т	О
1. Бразилие	3	2	1	0	5-2	7
2. Португалие	3	1	2	0	7-0	5
3. Кот-д' Ивуар	3	1	1	1	4-3	4
4. КНДР	3	0	0	3	1-12	0

«H» гупым щекIуэкIа зэхьэзэхуэм кьрикIуар

Командэхэр	Дж	Кь	З	ФI	Т	О
1. Испание	3	2	0	1	4-2	6
2. Чили	3	2	0	1	3-2	6
3. Швейцарие	3	1	1	1	1-1	4
4. Гондурас	3	0	1	2	0-3	1

КРАСНОЖАН Юрэ: ЕплIанэ увыпIэр сфIэтелъыджэкъым

● Ди псэлъэгъуэр

«Спартак-Налшыкым» и футболистхэм япэ зыгъэсэныгъэу Партсанэ (Кисловодск) щрагъэкIуэкIар иджыблагъэ яухащ. Зэман кIэщIкIэ загъэпсэхуа нэужь, Кавминводы кIуащ гъэ джэгугъуэм и етIуанэ Iыхьэм зыхуагъжьэзырыным щыпащэну. Налшык зэрыщыIар къэдгъэсэбэпри, зэхьэзэхуэм я япэ Iыхьэм кьрикIуахэм теухуауэ псалъэмакъ дедгъэжьIэащ командэм и тренер изхъыщхьэ Красножан Юрэ.

- Чемпионатым и япэ Iыхьэм сыт кьыворэхъуда, сыти фи пэIэм щIэкIа?

- Очко бжьыгъэ хьарзынэ зэдгъэпэщащ. Апхуэдэ мурадт чемпионатым и пэ кIыхуэу зыхуэдгъэувыжари. Зыгъэсэныгъэхэм зэрызэтедухуа щIыкIэм тету зэIущIэхэр едгъэкIуэкIыфакьым - ар япэ дыдэ дакьикьэм кьыщыщIэдзауэ тепщэныгъэр дубыдыныр. Псори зэгъуэгу кьапщтэмэ, мащIэу нэхъыфIу дыджэгуащ, зэхъуэкIыныгъэ гуэрхэри щыIащ, ауэ дызэригугъа дыдэм хуэдэ хуащхьам.

- ЩхьэусыгъэкIуэ футболистхэм фи мурадхэр нэсу кьагурымыIуауэ ара?

- Хьэуэ. Зыгъэсэныгъэхэм футболистхэм я пщэ кьыщыдэхуэ жэуапльныгъэр куэдкIэ нэхъ мащIэщ зэкъэзэхуэр щекIуэкIыным елъытауэ. Абы кьыхэкIкIи зэIущIэм кьрикIуэным зэрыгтегъэзэвыхьри зэхуэдэкъым. Ар зы щыдигъэкIащ икIи гъуащхьауэхэм я зэпеуэм бжьыпэр щиубыдащ Игуаин. Загъэпсэхуа нэужь, Америкэ Илщэм и командэм джэгукIэ дахэкIэ зэIущIэм пищащ. 52-нэ дакьикьэм бжьыгэр 3:0-м нигъэсащ япэ топыр дзэзыгъэкIа Тевес. И кьалэныр зыгъэзэщIа Аргентинэм и командэ кьыхэхэам Мексикэм и футболистхэм кьыпагъэувыфар зы топ закьуэщ.

ЖЫЛАСЭ Замир.

- Iэщхьэусыгъэр футболистхэм фи мурадхэр нэсу кьагурымыIуауэ ара?

- Хьэуэ. Зыгъэсэныгъэхэм футболистхэм я пщэ кьыщыдэхуэ жэуапльныгъэр куэдкIэ нэхъ мащIэщ зэкъэзэхуэр щекIуэкIыным елъытауэ. Абы кьыхэкIкIи зэIущIэм кьрикIуэным зэрыгтегъэзэвыхьри зэхуэдэкъым. Ар зы щыдигъэкIащ икIи гъуащхьауэхэм я зэпеуэм бжьыпэр щиубыдащ Игуаин. Загъэпсэхуа нэужь, Америкэ Илщэм и командэм джэгукIэ дахэкIэ зэIущIэм пищащ. 52-нэ дакьикьэм бжьыгэр 3:0-м нигъэсащ япэ топыр дзэзыгъэкIа Тевес. И кьалэныр зыгъэзэщIа Аргентинэм и командэ кьыхэхэам Мексикэм и футболистхэм кьыпагъэувыфар зы топ закьуэщ.

- Щхьэусыгъэр командэм психологие и гъэныкьуэкIэ удын хьэлъэ хуэхъуауэ жыпIэ хъунущ?

- СызэригутъэмкIэ, зы щхьэусыгъэ щыIэ. Ауэ, нэгъэуцI лъэныкьуэкIэ укъыщыцелъмэ, ащхьэщхэ кIэхъри хуэбгъэфэщэфынут. Пэжу жысIэнщи, Москва и «Спартак»-м дедгъэкIуэкIа зэIущIэм и ужькIэ куэд дыдэрэ ди пIэ диувэжьфакьым. Ар икьукIэ зэпэщIэтыныгъэ хьэлъэу щытащ. «Спартак»-м нужькIэ нэгъэуцI джэгукIэщ диIар. «Динамо»-м дыщыдэджэгуам зыкьыщыщтщIэжар етIуанэ Iыхьэм топ дзэдзыкIа нэужьщ. Адэкlэ «Локомотив»-м дедгъэкIуэкIа зэIущIэр Iупщ1 хъуакъым. Томски хьарзынэу дыщыджэгуащ, ауэ псори мыЗмалинщэм топым зэхгъэкIащ.

- Иджы а удыныр фIыхъэщыкIа?

- Чемпионатыр зэрызэпагъэуар икьукIэ игъэущ. Дауи, нэхъыфI хъунут ар «Зенит»-м и пэ къикуэу зэпагъэуам. Иджыпсту щIалэхэр тэмэму мэлажьэ, кьалэн яхуэдгъэувэкъ къагурыIуэ хуэздащ.

- Командэм кьыхьхьагъащIэхэм ящыщу хэт фигу нэхъ нрихьар?

- Зэкlэ абыхэм пыухыкIауэ утепсэлъыхь хъунукъым, иджыри лэжьыгъэ ядыдогъэкIуэкI.

- Нэгъабэ елъытауэ (Леандру нэхъ кIащхъэ къэхъуауэ кьыфщыхьуакъэ?

- Нэхъапэхэм апхуэдэу дегупсысащ. Ауэ адэкlэ дыкIэлъыплъыжащ - топитI дигъэкIащ, нэгъуэщIитIми топ зэрыдагъэкIар зи фIыщIэр аращ. Пэжщ, абы и джэгукIэр нэхъ кIащхъэ хъуащ, ауэ къэлъытэн хуейщ иджыпсту командэм бразил футболисту абы и закъуэ фIэкIа зэрыхэмытыжыр. А щыгтыкIэр абы кьытохьэтэ.

- ЗэлущIэ 11-м я ужькIэ турнир таблицэм еплIанэ увыпIэм фызэрыщытыр фызэрыщымыгугъауэ кьыщIэкIа?

- Хьэуэ. Ар апхуэдэу щытын хуейуэщ кьызэрыгтыдэр. Дызэрыщымыгугъауэ кьыщIэкIащ нэгъабэ зэман кIыхькIэ 15-нэ увыпIэм дыкьызэрыфIэмыкIыфар.

- Республикэм и Президентым фIыуща?

- IнIэ. Абы Кисловодск дыщыIущIащ икIи дыззэпсэльащ.

- Амисудашвили дефщыIэ зэгурыIуэныгъэм пыфщэным теухуауэ ухыбар щыIэ?

- Ар дахэ. Ди командэм хэтыжьму кьыщIэкIынукъым.

- Хэт абы и пIэкIэ губгъуэм кьихьэнур? Васин?

- Ар зыхьуэжьыфынхэр щыIэщ. Васиныр абыхэм я пашэщ. КьыщынэмыщIауэ, нэгъэущ щыпIэхэм кьыщыдолыхьуэ абы и пIэм идгъэувэнухэр. Зыр куэд щIакьым щызэредгъэбгъагъэр, етIуанэм мы махуэхэм дыполпIэ. Ауэ Васиным Iэмалыфlэхэр иIэщ абыхэмефIэкIыну.

- ЕтIуанэ зыгъэсэныгъэхэм иджыри хэт сымэ фызыщыкIэлъытIыпыну фи мурадыр?

- Япэ зыгъэсэныгъэхэм ди гъусахэм ящыщу дыполпIэ «Локомотив»-м и щIалэгъуалэ гупым и гъуащхьахъумэ Амирхановым, ар зыгуэркIэ Ятченкэ ебгъэщIхь хъунущ, ауэ нэхъ жыдэжщ. Апхуэдэу Боливием щыщ гъуащхьауитIым дыполпIэ. Иджыри «Локомотив»-м и зы гъуащхьауэ кьиубыдэ дигу ирихьащ. Абы и контрактыр къэщхьужыну дыхуейщ. ЗэкIэ абы и цIэр кьысIуэфынукъым.

- Бэлэнэду нэгъэущIкомандзэм сфIэхэм ящыщ гуэрхэм кьевгъэгъэзэжыну?

- Хьэуэ. Мы гъэ джэгугъуэр и кIэм ирагъэс. Абыхэкъэм дакIэлъопэ.

- Дидюн и бэджэндым хуэхуа зэманыр вгъэIэпхьуа?

- Абы теухуауэ дыззэгурыIуащ. Дэфтэр гуэрхэм Iэ тедзэжмэ араща.

- Иджыпстукlэ фи кьалэн нэхъыщхьэу щытыр гъуащхьауэ тэмэм кьефщэлIэныра?

- Дэ гъуащхьауитI кьыдолъыхьуэ. КъищынэмыщIауэ, дахэуэныкьуэщ джэгупIэ губгъуэм икум фIыуэ щыджэгуфын щIалэхэм.

Елсэлар

МЭЗКУУ Къанщобийщ.

Гукъинэжу ирагъэкIуэкI

КъБР-м и Президентым и Администрацэм ядНIыгьри, депутат ныбжьыщIэхэм я советым и жэрдэмкIэ, республикэм и куей зыбжанэм щрагъэкIуэкIащ спортым, гъащIэ узынщэм, «Гафо щIыхь» олимп зэпсэныгъэм и гельхьэ Iуэхутхэр.. Дуней щем я щIалэгъуалэм я къварр кьыщыщыгапхъэр спорт зэхьэзэхуэхэрщ, армыхьумэ зауэ губгъуэхэркым - аращ щIеблэр кьызыхураджэр.

ІУАЩХЪЭМАХУЭ куей администрацэм и пресс-Іуэхущапіэм и лэжьакIуэ Тарим Алисэ щыгъуазэ дыдэрищамкIэ, ныбжьыщIэхэр Европэм и бгы нэхъ льагъэ дыдэм метр 3950-кIэ дэкIуеящ икIи районым и жьлагъуэ зыбжанэм, олимпиадэм и дамыгъэ зытет бэракъэмрэ Урысейм и къэрал ныпымрэ щаIэтащ. Тырныауэ дэт курыт еджапIэхэм я гъэмахуэ лагерхэм зыщщызгъэпсэхуэхэр «Тотур» стадионым щызэхьэзэхуащ. Жанхъуэтекъуэрэ ЛашкIутIэрэ я ныбжьыщIэхэр атлетикэ хьэлъэмкIэ зэпеуащ.

Сабий-ныбжьыщIэ спорт школым и гъэсэнэр Гара-Баши джабэм лыжэкIэ кьежэхащ. «Мир» станщым дежи абыхэм кьащыпэплъэрт Канадэм кьикIа альпинистхэр. Абыхэм щIалэгъуалэр спортым зэрыхуэпабгъэр гъэщIэгъэн ящыхьащ. Олимп зэщIэхъеенымкIэм хэтхэмрэ канадэ хэщIэхэмрэ гуапэу зэпэлъащ, я Іуэху етIыпыкIэхэмкIэ зэхъуэжащ.

ДЫГУЛЫБГЪУ Жаннэ.

Сурэтыр ТАРИМ Алисэ трагъэхьащ.

Сыт техьэгъуэм теухуауэ тщIэн хуейр?

● Узыншагъэ

ЩIыху меларди 2-м щIигъэ техьэгъуэ (малярие) узыфIэкъащхьыхъэныкIэ щыпащIыуэ щыIэу мэпсэу. Дызэрыт лъэхъэнэм ар нэхъ зыхуэдлъэхэр къэрали 101-рэ мэхъу. 2009 гъэм Урысей Федерацэм и щIыналъэм техьэгъуэр къефыкIыу щIыхуэ 105-рэ щатащ (зы нIыкIащ), абы щыщу 7-р забищ. Къэбэрдей-Балькъэрым я узыфIэр зыпкърыт 2001 гъэ лъандэрэ кьыщахутакъым.

ТехьэГЪУЭР Іэпкьлъэпкъым хэзыхьэ микробхэр кьрахьэкIэ ягъуейхэм, апхуэдэу лъы щыпхашкIэ е щыпхагъэльадэкIэ, мастэ кьыщыпхалъхьэкIэ кьыппкърыхьэри хэлъщ. Техьэгъуэм зезыгъэуфгъу Іуэхугъуэхэм ящыщщ, псальэм папщIэ, а узыфIэр щыета щIыналъэхэм щыпсэу щIыхуэхэр нэгъуэщI щIыпIэ зэрыIэпхьуэр. ЩIыпIэ хуабэхэм я гъэ и сыт хуэдэ мазэми ар кьыщыпкърыхьэнымкIэ щынагъуэ щыIэщ, зэман кIэщIкIэ фIэкIа абы укьыщымыувыIами.

Техьэгъуэ узыфэр зыпкърытым и температурэр докIуей, кьарууншэ мэхъу, и щхьэр, дынцIэхэр, къупщхьэ зэрытыпIэхэр кьоуэ. Апхуэдэу гу зылъызытэжам псынщIэу дохутырым зыхуигъэзэн икIи егъэлеяуэ щыхуабэ кьэрал зэрыщыIамкIэ хьыбар иригъэщIэн хуейщ. Сымаджэм лъы хашмэ, абы наIуэ кьыщIынущ узыфэр зыхуэзэр. Абы икIэщIы-пIэкIэ емыдIэзэмэ, узым зиубгъынущ, щIыхуэм и тхьэмщIыгъур, жьэжьейр дуэзынущ, щIыр щIэуэ хуежьэнущ, апхуэдэуи нэгъуэщI узыфэхэр кьыдэхъеинущ.

ТехьэгъэгъэрIэужьыгъуипIэу зэщхьэщокI. Нэхъ шынагъуэ дыдэу кьалъытэр тропическэгъащ - ар и чэзум кьахутэу еIэзэн щIамыдзэмэ, щIыхур иIыкIынкIэ шынагъуэ щыIэщ. Псальэм папщIэ, и чэзум кьахута узыфэр махуэ зыбжанэкIэ пхуэгъэхъужынущ, ауэ хагъэтIэсамэ, абы зиубгъуфынущ.

Техьэгъэгъэ кьыппкърымыхьэнщIащ, а узыфэр кьозымыгъэуалIэ хущхьэхэр зэхьэлIэн хуейщ, апхуэдэуи Iэмал зэриIэкIэ аргъуейхэм защыхьымапхъэщ. Абы папщIэ кьэбгъэсэбэн хьунущ щIыфэм щыхуэ кремхэр. Апхуэдэу ахэр унэм кьыщIэмыльэтэн папщIэ бжэхэмрэ щхьэгъубжэхэмрэ Іупхьуэ хьарзынэкIэ гъэбдыдэн хуейщ, фыщIыжей пэщIэм ныщIыхьамэ, абыхэм фызэребэнын Іэмэпсымэхэри щыIэщ.

ХЬЭЦIыкIУ Климентий,

КъБР-м и къэрал санитар дохутыр нэхъыщхьэ.

● Наркополицэм къет

Щхъухьзехьэхэр мэятэ

КъБР-м и наркополицейхэм республикэм героин кьызыщэ щIыхуитI яубыдащ. Абыхэм языхэзын наркотикыр и кIэтIийм илъ у кьишэрт.

1976 гъэм кьалъхуа КъБР-м щыпсэум апхуэдэ щыкIэкIэ героин грамм 70 Самарэ областым кьришырт. ЗэрыжиIэмкIэ, езым кьигъэсэбэпын папщIэ. ЕтIуанэм, 1977 гъэм кьалъхуауэ республикэм щыщым, героин грамм 35,11-рэ (ар зэхьэлIэгъуэ 350-рэ мэхъу) иригъэкIри мурадкIэ кьишэрт. Щхьэхъ зехьэныкIэ зэшыбжьгъуэхэр Дзэлыкъуэ куейм, «Кавказ» федеральнэ гъуэгум, «Лукойл» АЗС-м деж щаубыдащ.

Узбекистаным щыщ цIых хьыр республикэм щищэну наркотик кьиша щхьэкIэ, и мурадыр кьехъуулаКъым. Прохладнэ куейм хьыкъэ Красносёльскэ къуэжьм абы щиIэ жыгкъуэгъуэ гъэщIыгъуэр кьахутащ. Ар кьыщащым героин грамм 65,06-рэ кьытрахащ.

Зи гугъу тщIахэм ехьэлIа уголовнэ Іуэхуэхэр кьаIэтащ.

ДЫГ УЛЫБГЪУ Идар.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖЬэкIымыхъу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **ГъущIо Зариф, Кьардэн Маринэ, Ныбжьэ Таисэ, Хьэжыкьарэ Алик.**

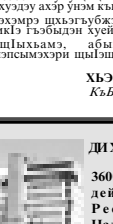

ДИ ХЭЩIАПIЭР

360030, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цIэкIэ щыIэ узрам, 5, ебгъуанэ - ещанэ нэ кьатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхухэмкlэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; цIыхубзмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьэмэ Іуэхущапіэхэм ядэлажьэныкIэ - 42-60-53; хьыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмоэмкIэ - 42-22-88; етъуджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 47-32-15; зэдэзекIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-62-07; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущапіэм - 42-26-41; сурэтчэныр - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьмэхэм, кьыщIэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъэмкIэ ахэр зыгъэхьэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкIэр зэтехуэ зэныгъ щыткьым. Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пошт зэныщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр щэнымкIэ жэуап ещхь КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

Тел.: 42-69-34.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №11-0065 ыкIи гъэхъэзэм.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

1905 гъэм щыIа Революцэм и цIэр зезыхьэ Республикэ полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цIэкIэ щыIэ узрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы кьыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **Къаншокъуэ Эллэ,** редактору **Исэгъан Залинэ,** корректорхэу **Щоджэн Инэ** *(1, 4-нэ нап.),* **Бацэ ФатIимэ** *(2, 3-нэ нап.),* корректорхэм я дэIэныкъуэгъу **Ауан Заирэ.** *КомпьютеркIэ газетым и литлэжьэщIащ* **Ныр Сандэ, Щомахъу Марианнэ,** *сурэтым елэжьар* **Бицу Замирэ.**

Номеры "Адыгэ псалъэм" и компьютер ІэнатIэм щагъэхьэзырац.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 20.30-рац.

Индексыр 51531●Тираж 10.125●Заказ №1800